

โคลงโลกนิติ

สมเด็จพระยาเดชาติศร

(ฉบับจารึกวัดโพธิ์)

โคลงโลกนิติ เป็นวรรณกรรมประเภทคำสอน ในลักษณะของโคลงสุภาพิต คำว่า โลกนิติ (อ่านว่า โลก-กะ-นิต) แปลว่า **ระเบียบแบบแผนแห่งโลก** เนื้อหาในโคลงโลกนิติจึงมุ่งแสดงความจริงของโลกและสัจธรรมของชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้เท่าทันต่อโลก และเข้าใจในความเป็นไปของชีวิตพร้อมเป็นแม่แบบเพื่อให้ผู้อ่านได้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงามสืบไป

ต้นฉบับจาก : <http://th.wikisource.org/wiki/โคลงโลกนิติ>

ข้อมูลจาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/โคลงโลกนิติ>

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ จัดทำโดย พฤษภ บัญญา (pruetboonma@gmail.com)

เผยแพร่บนเว็บไซต์ <http://www.weread.in.th> เมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒

๑ อัญชยมบรมนเรศเรือง
พระผ่านแผ่นดินไพททง
แสงยั้งสิ่งสดับองค์
หวังประชาชนให้
รามวงศ์
สืบให้
โอวาท
อ่านแจ้งคำโคลง ฯ

๑ ครรโลงโลกนิตินี้
มีแต่โบราณกาล
เป็นสุภสิตสาร
กลดั่งสร้อยสอดคล้อง
นมนาน
เก่าพร้อม
สอนจิต
เวียไว้ในภรรณ ฯ

๑ ทศน์ขนอบน้อมมิ่ง
ไทรรัตน์จัดเบญจางค์
จักพร้อมโลกนิตีปาง
อรรถอื่นอ้างเลิศล้อม
อุตมางค์
แจ่มพร้อม
สดับแต่ เดิมพ่อ
ต่างต้องคัมภีร์ ฯ

๑ ถวายกรกรรพุ่มเพียง
ไตรรัตน์เรียบไตรทวาร
โลกนิติสืบสาร
เดือนจิตสาธุชนเข้า
บวรมาลัยมิ่งแฮ
เวียดเกล้า
ของเก่า
ค้ำค้ำชูใจ ฯ

๑ โลกนิติในโลกล้วน
คือบิดามารดาอาจารย์
เขาเจ้าจ่อมใจบาณ
เบิกศิลปะปรีชาแท้
แก่นสาร
เฉียวแล้
ทิดร่ำ เรียนแฮ
เลิศแล้วเมธี ฯ

๑ ปลาร้าพันห่อด้วย
ใบกัเหม็นคาวปลา
คือคนหมู่ไปหา
ได้แต่ร้ายร้ายฟัง
ใบคา
คละคลุ้ง
คบเพื่อน พาลนา
เฟื่องให้เสียพงศ์ ฯ

๑ ใบพ้อพันห่อหุ้ม   กฤษณา
หอมระรวยรสพา   เพลิศด้วย
คือคนเสพเสน่ห์หา   นักปราชญ์
ความสุขซาบถาม้วย   ดุจไม้กลิ่นหอม ฯ

๑ ผลเดื่อเมื่อสุกไซ้ไร   มีพรรณ
ภายนอกแดงดูฉฉัน   ซาดบ้าย
ภายในยอมแมลงวัน   หนอนบ่อน
ดุจดั่งคนใจร้าย   นอกนั้นดูงาม ฯ

๑ ขนุนสุกสล้างแห้ง   สาขา
ภายนอกเห็นหนามหนา   หนั้นแท้
ภายในยอมรส   เอมไอช
สาธุชนนั้นแล   เลิศด้วยดวงใจ ฯ

๐ ยางขาวขนเรียบร้อย   คูดี
ภายนอกหมดไสสี   เบรียบฝ้าย
กินสัตว์เสพปลา มี   ชีวิต
เฉกเช่นชนชาติร้าย   นอกนั้นนวลงาม ฯ

๐ รูปแรงดูว่างร้าย   รุงรัง
ภายนอกเพียงฟุ้งซัง   ชั่วช้า
เสพสัตว์ที่มรณัง   นฤโทษ
ดั่งจิตสารุชนกล้า   กลั่นสร้างทางผล ฯ

๐ คนพาลผู้บาปแท้   ทูรจิต
ไปสูหาบัณฑิต   คำเข้า
พึงธรรมอยู่เนื่องนิตย์   ป่พราบใจนา
คือจวกัดกเข้า   ห่อนรู้รสแกง ฯ

๐ ผู้ใดใจฉลาดล้ำ
ได้สดับปราชญ์เจรจา
ยินคำบัดเดี่ยวนมา
คือมลินคนผู้
ปัญญา
อาจรู้
ซบซาบ ใจนา
ทราบรู้รสแกง ฯ

๐ หมูเห็นสีหราชทำ
กุสึตีนกูปบ
อยากลัวท่านอย่าหลบ
ท่านสีตีนอย่าได้
ชวนรบ
ท่านไซ้
หลีกเลี่ยง กูนา
วากเว้วางหนี ฯ

๐ สีหราชร้องว่าไอ้
ทรชาติครันเห็นกู
ถามึงใคร่รบดนู
กูเกลียดมึงกูให้
พาลหมู
เกลียดใดใกล้
มึงมาศ เองนา
พ่ายแพ้ภัยตัว ฯ

๐ กบเกิดในสระใต้ บัวบาน
ฤาห์อ่อนรู้รสมาลัย หนึ่งน้อย
ภุมราอยู่ไกลสถานนับโยชน์ ก็ดี
บินโบกมาค้อยค้อย เกลือกเกล้าเสาวคนธ์ ฯ

๐ ใจชนใจชั่วช้า โง่งเงง
ใจจักสอนใจเอง ไปได้
ใจปราชญ์ดัดตามเพลง พลันง่าย
ดุจช่างปั้นดัดไม้ แต่งให้ป็นตรง ฯ

๐ ไม้ค้อมมีลูกน้อม นวยงาม
คือสัปบุรุษสอนตาม ง่ายแท้
ไม้ผู้ดั่งคนทราม สอนยาก
ดัดก็หักแหลกแล้ว ห่อนรู้โดยตาม ฯ

◦ เป็นคนควรรอบรู้
สองประการนิยม
หนึ่งพาลหนึ่งอุดม
สองสิ่งนี้จงให้
สมาคม
กล่าวไว้
นักปราชญ์
เลือกรู้สมาคม ฯ

◦ คนใดไปเสพด้วย
จักทุกข์ทนเนานาน
ใครเสพท่วยทรงญาณ
เสวยสุขล้ำเลิศแท้
คนพาล
เนิ่นแท้
เปรมปราชญ์
เพราะได้สดับดี ฯ

◦ ได้เห็นนักปราชญ์ไซ้
อยู่ร่วมเรือนหายทุกข์
ผู้พาลสั่งสอนปลุก
ยลเยี่ยงนกแขกเต้า
เป็นสุข
คำเข้า
ใจตั้ง พาลนา
ตกต้องมือใจร ฯ

๐ จงนับสัพบุรุษรู้
จะละหลักพาลอัน
จงสร้างสืบบุญธรรม
จงนึกนิตยี่สี่พล้าย
บุญกรรม
ชั่วร้าย
ทุกเมื่อ
ดูจด้วยฟองชล ฯ

๐ คบกาหาโหดให้
พาตระกูลเหมหงส์
คบคนชั่วจักปลง
ตราบลูกหลานเหลนม้วย
เสียพงศ์
แหกด้วย
ความชอบ เสียนา
ไม่ม้วยนิินทา ฯ

๐ มดแดงแมลงปองไว้
งูจะเข็บพิชวาง
ทรชนหัวสรรพางค์
เพราะประพฤติมันเกี่ยว
พิชหาง
แห่งเขี้ยว
พิชอยู่
เกี่ยวร้ายแกมดี ฯ

◦ นาคีมีพิษเพียง
เล็ยบ่ทำเดโช
พิษน้อยหยิงโยโส
ชูแต่หางเองอ้า
สุริโย
แซมซ้า
แมลงป่อง
อวดอ้างฤทธิ์ ฯ

◦ ความรู้ผู้ปราชญ์นั้น
ฝนทั้งเท่าเข็มเพียร
คนเกียดเกลียดหน้ายเวียน
กลอุทกในตระกร้า
นักเรียน
ฝ่ายหน้า
วนจิต
เปี่ยมล้นถามี ฯ

◦ กละออมเพ็ญเพียบน้ำ
โอ่งอ่างพร่องชลชิง
ผู้ปราชญ์ห่อนสูงสิง
คนโหดรู้้อยก้อ
ฤาติง
เฟื่องหม้อ
เยี่ยใหญ่
พลอดนั้นประมาณ ฯ

๑ งามสารฤๅห่อนเหียน หดคีน
คำกล่าวสาธุชนยีน อย่างนั้น
ทุรชนกล่าวคำฝืน คำเล่า
หัวเต่ายาวแล้วสั้น เล่ห้ลั่นทรชน ฯ

๑ ทรชนอย่าเคียดแค้น อย่าสนิท
อย่าห่างศัตรูชิต อย่าไกล
คือไฟถ่านแรงฤทธิ์ ถือถลาก มีอนา
แม้ดับแล้วบ่ไหม้ หม่นต้องมือดำ ฯ

๑ มิตรพาลอย่าคบให้ สนิทนัก
พาลไซ้มิตรอย่ามัก กล่าวไกล
ครันคราวเคียดคุมชัก เอาโทษ ใส่ना
รู้เหตุสิ่งใดไซ้รู้ ส่อลั่นกลางสนาม ฯ

◦ หมาไต่ตัวร้ายขบ
อย่าขบต่อบต่อหมา
ทรชนชาติช่วงทา-
อย่าโกรธอย่าหน้าบึ้ง
บาทา
อย่างซึ่ง
รุณโทษ
ตอบถ้อยถือความ ฯ

◦ ลูกสะเดาน้ำผึ้งซาบ
แล้วปลูกปองรสคนธ์
ตราบเท่าออกดอกผล
ชมแห่งสะเดาน้อย
โทรมปน
แอบอ้อย
พวงดก
หนึ่งรู้โรยรา ฯ

◦ พริกเผ็ดใครให้เผ็ด
หนามย่อมแหลมเองใคร
จันทน์กฤษณาไฉน
วงศ์แห่งนักปราชญ์ได้
ฉันท
เชื่อมได้
ใครอบ หอมฤา
เพราะด้วยฉลาดเอง ฯ

๑ จันทน์แห่งกลิ่นหอมได้   ดรธาน
อ้อยหีบชานยังหวาน   โอชอ้อย
ข้างเข้าศึกเสียมสาร   ยกย่าง งามนา
บัณฑิตมั่นทุกขี้อวย   เทารื้อลี้มธรรม ฯ

๑ ผู่หงส์หลงเข้าสู่   ผู่กา
สีหราชเคียงโคนา   คลาดเกล้า
ม้าต้นระคนลา   เลวชาติ
นักปราชญ์พาลพาเต้า   สีนี่ไฉนงาม ฯ

๑ แมลงวันแสงเสพด้วย   ลามก
พาลชาติเสาะกิ่งรก   เรื่องร้าย
ภุมราเห็จเหินหก   หานุช บานนา
นักปราชญ์ถาหอมหม้าย   หมันสู้แสงธรรม ฯ

๐ เนื้อปองน้ำหญ้าาบ ปองทอง
ลิงบ่ปองรัตน์ปอง ลูกไม้
หมีปองอสุจิของ- หอมห่อน ปองนา
คนเคลิบเคลิ้มบ้าใบ้ ห่อนรู้ปองธรรม ฯ

๐ กายเกิดพยาธิโรคร้าย ยาหาย
แต่พยศยาไปวาย ตราบม้วย
ชาติเสื่อห่อนหายลาย ลบผง
กล้วยก็กล้วยคงกล้วย กลับกล้วยฤามี ฯ

๐ ขุนเขาสูงร้อยโยชน์ คนนา
ขุนปราบด้วยโยธา ราบได้
จักล้างพยศสา หัสยาก
ยศศักดิ์ให้เท่าให้ พยศนั้นฤาหาย ฯ

◦ ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์ สองไขว้
ห้ามอายุให้หัน คืบเล้า
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้ จึงห้ามนินทา ฯ

◦ ภูเขาเหลือแหล่ล้วน ศิลา
หามณีจินดา ยากได้
ฝูงชนเกิดนานา ในโลก
หานักปราชญ์นั้นไขว้ เลือกแล้วถามี ฯ

◦ ป่าหลวงหลายโยชน์พร้อม พกษา
หาแก่นจันทร์กฤษณา ยากไขว้
ฝูงคนเกิดมีมา เหลือแหล่
หาปราชญ์ถาจักได้ ยากแท้ควรสงวน ฯ

๑ มัจฉามีทั่วห้อง
หาเงือกงูมังกร
ทั่วดาวพระนคร
จักเสาะสัปปุรุษไซรั

ชโลธร
ยากได้
คนมาก มีนา
ยากแท้จักมี ฯ

๑๐. ดารามีมากร้อย
บ่เปรียบกับดวงจันทร์
คนพาลมากอนันต์
จะเทียบเท่าปราชญ์ไซรั

ถึงพัน
หนึ่งได้
ในโลก
ยากแท้ฤาถึง ฯ

๑. เหมหงส์เลี้ยงชีพด้วย
ช้างพังพนาคร
กุมราบุษบากร
นักปราชญ์เลี้ยงตัวได้

สาคร
ป่าไผ่ (ไม้)
ครองร่าง ตนนา
เพื่อด้วยปัญญา ฯ

๐ นกแร้งบินได้เพื่อ
ห่มุ่จระเข้เต่าปลา
เข็ญใจฟิ่งราชา
ลูกอ่อนอ่อนอกลิ้นกล้า
เวหา
ฟิ่งน้ำ
จอมราช
เพื่อน้ำนมแรง ฯ

๐ ป่าฟิ่งพาลพยัคฆ์ร้าย
เสือฟิ่งไพรพงพี
ความชั่วฟิ่งความดีเท็จฟิ่ง
เรือฟิ่งแรงน้ำน้ำ
ราวี่
เถื่อนถ้ำ
จริงนา
หากรู้คุณเรือ ฯ

๐ ตีนงูงูไซร์หาก
นมไก่ไก่สำคัญ
ห่มุ่จระต่อจระหัน
เชิงปราชญ์ฉลาดกล่าวผู้
เห็นกัน
ไก่อู้
เห็นเล่ห์ กัณนา
ปราชญ์รู้ เชิงกัน ฯ

◦ มีอายุร้อยหนึ่ง
ศีลข้อปัญจางค์จัก
ขวบเดียวเด็กูร์รัก-
พระตรัสสรรเสริญผู้
นานนัก
ไปรู้
ชานิจ ศีลนา
เด็กนั้นเกิดศรี ฯ

◦ คนไฉนอยู่ร้อย
ใจปมีปรีชา
วันเดียวเด็กเกิดมา
สรรเพชญ์บัณฑิตไว้
พรราชา
โหดไร่
ใจปราชญ์
เด็กนั้นควรรยอ ฯ

◦ คนไฉนเหยียบร้อย
ความอุตสาหฤามี
เด็กเกิดขวบหนึ่งดี
พระตรัสว่าเด็กน้อย
ขวบปี
เท่าก้อย
เพียรพาก
นี่เนื้อเวไนย ฯ

๐ อายุถึงร้อยชวบ
เจียรกาล
ธัมโมชอันโอฟาร
บรู
เด็กน้อยเกิดประมาณ
วันหนึ่ง
เห็นถ่องธรรมยังผู้
แก่ร้อย พรรษา ฯ

๐ มีอายุอยู่ร้อย
ปีปลาย
ความเกิดแลความตาย
ไปรู
วันเดียวเด็กหญิงชาย
เห็นเกิด ตายนา
ลูกอ่อนนั้นยังผู้
แก่ร้อยปีปลาย ฯ

๐ ธิรางค์รู้ธรรมแม่
มากหลาย
บ่กล่าวให้หญิงชาย
ทั่วรู
ดุจหญิงสกลกาย
งามเลิศ
อยู่ร่วมเรือนผัวผู้
โหดแท้ชั้นที่ ฯ

๐ เว้นวิจารณ์ว่างเว้น
เว้นที่ถามอันยัง
เว้นเล่าลิขิตสัง-
เว้นตั้งกล่าวว่าผู้
ระดับฟัง
ไปรู้
เกตว่าง เว้นนา
ปราชญาได้ฤามี ฯ

๐ รู้ธรรมเทียมเท่าผู้
เจนจัดอรรถภายใน
กล่าวแก้สิ่งสงสัย
รสพระธรรมอันอัน
ทรงไตร
ลึกสั้น
เลอะเลือน
ว่ารู้โครชฌ ฯ

๐ รู้น้อยกว่ามากรู้
กลกบเกิดอยู่ใน
ไปเห็นขเลไกล
ชมว่าน้ำบ่อน้อย
เริงใจ
สระจ้อย
กลางสมุทร
มากล้ำลึกเหลือ ฯ

๐ รูปชั่วมักแต่งแกลิ่ง   เกลาทรง
ใจขลาดมักอาจอง   อวดสู้
น้ำพร่องกละออมคง   กระจอก ฉานนา
เนาใจดโอบษฐ์อวดสู้   ว่ารู้ใครเทียม ฯ

๐ จระเข้คืบน่านน้ำ   ไฉนหา ภักษ์เฮย
รถใหญ่กว่ารถยา   ยากแท้
เสือใหญ่กว่าวนา   ไฉนอยู่ได้แฮ
เรือเขื่องคับชลแล้   เล่นโล้ไปไฉน ฯ

๐ มณฑกทำเทียบท้าว   ราชสีห์
แมวว่ากูปยัคซี   แก่วนกล้า
นกจอกว่าฤทธิ   กูยั้ง ครุฑนา
คนประดากขุกมีข้า   ยิงนั้นแสนทวิ ฯ

๐ หิงห้อยส่องกันสู้   พระจันทร์
ปิดเทียบเทียบมรัตนอัน   เอี่ยมฆ่า
ทองเหลืองหลู่สุวรรณ   ธรรมชาติ
พาลว่าตนเองอ้า   อาจล้ำเลยกวี ๕

๐ เสื่อผอมกว้างวังเข้า   โจมชีวิต
ไปว่าเสื่อมีฤทธิ์   เลิศล้ำ
เล็บเสื่อดั่งคมกฤษ   เสื่อชอน ไวนา
ครั้นปะปามล้มคว่ำ   จึ้งรู้จักเสื่อ ๕

๐ ทองเหลืองเปลื้องร้ายหอน เห็นมี
ขัดเท่าขัดราศี   เล่าไชร้
นพคุณหมดไสสี   เสรีจโทษ
ถึงบ่แต่งตั้งไว้   แจ่มแจ้งไพบูลย์ ๕

๐ พระสมุทฺรโหฬารหาวาดห้วย คลองสรवल
เมรุพลวกปลวกสำรวล ว่าเร้า
สี่หราชร่ำคร่ำครวญ สุนัขเยาะ หยันนา
สุริยส่องยามเย็นเข้า หิง'ห้อยยินดี ๕

๐ แมวล่าหนูแซ่ซี้ จรจรัล
หมาล่าวิฬาร์ผัน สู้หล้าง
ครูล่าศิษย์และธรรม์ คบเพื่อน พาลนา
เสือล่าป่าแรมร้าง หมดไม้ไพรสณฑ์ ๕

๐ จามรีชนห้องอยู่ หยุดปลด
ชีพบรักรักยศ ยิง'ไซร์
สัตว์โลกซึ่งสมมติ มีชาติ
ดูเยี่ยงสัตว์นั้นได้ ยศช่องสรรเสริญ ๕

๐ นพคุณใส่เป้าสูบ
ค้อนเหล็กกรมวันตี
บ่เจ็บเท่าธูลี
เจ็บแต่ท่านชั่งด้วย
แสนที่
ห่อนม้วย
สักหยาด
กล้าน้อยหัวดำ ฯ

๐ เสียสินสงวนศักดิ์ไว้
เสียศักดิ์สู้ประสงค์
เสียรู้เร่งดำรง
เสียสัตย์อย่าเสียสู้
วงศ์หงส์
สิ่งรู้
ความสัตย์ไฉน
ชีพม้วยมรณา ฯ

๐ ตัดจันทน์พินม่วงไม้
แปลงปลุกหนามรามรก
ฆ่าหงส์มยุรณก
เลี้ยงหมู่กาบินเนื้อ
จัมบก
รอบเรือ
กระเหว่า เสียนา
ว่ารู้ลีลา ฯ

๑ เหาสารเทียมมอฐุไฉ้ เป็นมุล
เก็บปิดเทียมแก้วปุ่น ค่าไว้
เมืองใดพิกัดพูน มีตั้ง นี้นา
นับแต่ไกลอย่าได้ ไต่เต้าเมืองเข็ญ ฯ

๑ น้ำเคี้ยวขุ่นว่าเงี้ยว ขุ่นตาม
ทรายเหลือหางขุ่นงาม ว่าหญ้า
ตาทรายยิงนิลวาม พรายเพริศ
ลิ่งว่าหว่าหวังหว่า หว่าดินโดยตาม ฯ

๑ สังขารหว่าผู้ว่า ตนพระนาง
ทรัพย์ย่อมหว่าคนจง ว่าเจ้า
หญิงหว่าแก่ชายหลง ชมลูก
มัจจุราชหว่าผู้เฒ่า ปรู้วันตาย ฯ

๑ มือด้วนคิดจะมล้าง
ปากด้วนถ่มน้ำลาย
หิง'ห้อยแข่งแสงฉาย
คนทุพพลอวดกล้า
เขาหมาย
เลียบฟ้า
สุริเยศ
แข่งผู้มีบุญ ฯ

๑ แว่นตามาใส่ผู้
คนหูหนวกฟังสำนวน
คนใบ้ไฟแสดงสาร
เด็กเครื่องประดับห้อง
อันธการ
ขับร้อง
โคลงกาพย์
ใส่ให้วานร ฯ

๑ วัดข้างเบื่องบาทรู้
วัดอุทกชั๊กกมุทมาลย์
ดูครูสดับโหวหาร
ดูตระกูลเผ่าผู้
จักสาร
แม่ไม่รู้
สอนศิษย์
เพื่อด้วยเจรจา ฯ

๐ พระสมุทฺรสุดลึกลั่น   คณนา
สายนิงทิงทอดวา   หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดวา   กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซ้ไร   ยากแท้หยั่งถึง ฯ

๐ ไม้ล้มควรข้ามได้   โดยหมาย
คนล้มจักข้ามกราย   ห่อนได้
ทำชอบชอบห่อนหาย   ชอบกลับ สมองนา
ทำผิดผิดจักให้   โทษแท้ถึงตน ฯ

๐ ไม้ล้มจะค้ำให้   ดูการ
คนท่าวล้มข้ามพาน   ห่อนได้
เสื่อผอมอย่าอวดหาญ   เข้าผลัก เสื่อแฮ
พาลประทุษฐ์ตักไว้   อย่าได้ทำคุณ ฯ

๐ ทรชนยากไร้อย่า
อย่าหิบทrophicอุดหนุน
ก่อเกื้อเกื้อบเกินทุน
ครั้นค่อยคลายวายไว้
ทำคุณ
หย่อนให้
มันมั่ง มีนา
กลับสู้ดูแลน ฯ

๐ แม้นทำคุณท่านได้
ครั้นโทษมีแต่อัน
ติฉินหมิ่นคำหัยัน
กลบลดคุณหลังได้
ถึงพัน
หนึ่งไซ้
เยาะกล่าว
ถึงด้วยพันทวี ฯ

๐ ทำคุณท่านห่อนรู้
ท่านบ่แทนคุณปอง
กลกาแต่งยุงทอง
ยุงเอาหมึกหม้อไล่
คุณสนอง
โทษให้
ลายเลิศ
ดูบสิ้นสรรพางค์ ฯ

๐ เทพาพันเทพเรือง
บ่เท่าพระอินทร์องค์
คุณพันหนึ่งดำรง
มีโทษอันหนึ่งไซ้

ฤทธิรงค์
หนึ่งได้
ความชอบ ใ้เนา
กลบกล้าพันคุณ ฯ

๐ ใครชื่อชื่อต่อตั้ง
ใครคดคดผ่อนผัน
ทองแดงว่าสุวรรณ
ดุจลูกสุส่องแก้ว

ตามกัน
ตอบเต้า
ยังถ่อง เหมือนฤา
ว่าไ้เป็นลิง ฯ

๐ ใครทำโทษโทษนั้น
ใครคิดจิตคดคด
ใครจริงจึงจริงจรด
ใครใครร้างเร่งร้าง

แทนทด
ต่อบ้าง
รักต่อกันนา
รักร้างแรมไกล ฯ

๐ นายรักไพร่ไพร่พร้อม   รักนาย
มีศึกสู้จนตาย   ต่อแย้ง
นายเบียนไพร่กระจาย   จากหมู่
นายบ่รักไพร่แกล้ง   ล่อล้างผลาญนาย ฯ

๐ ข้าท้าวเอาจิตท้าว   แม่หมา
บ่าวท่านเอาใจนาย   แม่หมัน
ศิษย์ท่านผ่อนผันผาย   โดยจิต ครูณา
อยู่ที่เรือนตัวนั้น   แต่น้ำใจเอง ฯ

๐ รักกันอยู่ขอบฟ้า   เขาเขียว
เสมออยู่หอแห่งเดียว   ร่วมห้อง
ซังกันบ่แลเหลือว   ตาต่อ กันนา
เหมือนขอบฟ้ามาป้อง   ป่าไม้มาบัง ฯ

๑ ให้ท่านท่านจักให้
นบท่านท่านจักปอง
รักท่านท่านควรครอง
สามสิ่งนี้เว้นไว้
ตอบสนอง
นอบไหว้
ความรัก เรานา
แต่ผู้ทรชน ฯ

๑ แม้นมีความรู้ตั้ง
ฉิบมีคนชู
หัวแหวนค่าเมืองตรู
ทองบ่รองรับพื้น
สัพพัญญู
ห่อนขึ้น
ตาโลก
ห่อนแก้วมีศรี ฯ

๑ ราชรถปรากฏด้วย
คว้นประจักษ์แก่ไฟ
ราชาอิสระในไอ
ชาย่อมเฉลิมเลิศแล้ว
ธงไชย
เที่ยงแท้
สมบัติ
ปิ่นแก้วเกศหญิง ฯ

๑ ราฟ้อนสุนทรด้วย ฐปา
ร้องขับศัพท์เสน่ห์หา ยิงแท้
มวดยปล้ำล้าสันสา- มารถจึง ดีแฮ
รักกับชังนั้นแล้ เพื่อลิ้นเจรจา ฯ

๑ กระเหว่าเสียงเพราะแท้ แก่ตัว
หญิงเลิศเพราะรักผัว แม่่นหมั้น
นักปราชญ์มาตรรูปมัว หมองเงื่อน งามนา
เพราะเพื่อธรรมนั้น ส่องให้เห็นงาม ฯ

๑ นารายณ์วายเว้นจาก อารมณ์
อากาศขาดสุริยจร แจ่มหล้า
เมืองโตบ่มีวร นักปราชญ์
แม้ว่างามล้นฟ้า ห่อนได้งามเลย ฯ

๑ เขาได้ไร้ถ้าราช-	สี่ห้หมาง
สระโหดหงส์ละวาง	วากเว้
พฤกษ์ไต่บกใบบาง	บกหน่ย
สาวชั้ดขู้ไ้อ้	เพราะขู้ชายทราม ๗

๑ ปาไต่ไกลพยัคฆ์ร้าย	ราวี
ไม้หมดม้วยบมี	รุ่มเชื้อ
หญิงยสดงามดี	ฝัวหน่ย
เป็นที่หมื่นชายยื่อ	หยอกเ้าเสียดน ๗

๑ พลุหมากจากโษษฐ์ไ้อ้	เสียดรี
หญิงจากจอมสามี	ครอบเกล้า
เรือนปราศจากบุตรี	ดรุณเด็ก
เมื่องจากจอมภพเจ้า	สี่นี้ฎางาม ๗

๐ เจ็ดวันเว้นดีดซ้อม
อักษรห้าวันหนี
สามวันจากนารี
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า
ดนตรี
เน้นซ้ำ
เป็นอื่น
อัปเศร้าศรีหมอง ฯ

๐ ดอยใดมีถ้ำราช-
เหมืองมาบมีบัวหงส์
ต้นไม้พุ่มพัวพง
สาวหนุ่มตามชู้ไชร์
สี่ห้ประสงค์
หากไถล
นงมาก มีนา
เพราะชู้ชอบตา ฯ

๐ เปือกตมชมชื่นเชื้อ
หงส์กับบุษบากร
ภิกษุเสพลังวร
บุรุษรสรักร้อย
กาสร
ชื่นช้อย
ศีลสุข ไชร์นา
เท่านั้นอมในหญิง ฯ

๐ ใครจักผูกโลกแม่
เหล็กเท่าลำตาลตริง
มนตร์ยาผูกนานหึง
ผูกเพื่อไมตรีนั้น

รัดรีง
ไปหมั้น
หายเสื่อม
แน่นเท่าวันตาย ฯ

๐ จำสารลับปลอกเกี่ยว
จำนาคมนตร์ไอพาร
จำคนเพื่อใจหวาน
จำโลกนี้มันแล้

ตีนสาร
ผูกแท้
ต่างปลอก
แต่ด้วยไมตรี ฯ

๐ เรียนพระธรรมแท้ผูก
ปลอกผูกคชตริงตรา
มนตร์ดลแลหยุกยา
ผูกโลกทั้งหลายนั้น

ศาสนา
ตรากหมั้น
สมรรตผูก งูแฮ
แน่นด้วยไมตรี ฯ

๐ ผจญคนมักโกรธด้วย
ผจญหมู่ทรชนดี
ผจญคนจิตโลภมี
ผจญอัสติย์ให้ยัง
ไมตรี
ต่อตั้ง
ทรัพย์เพื่อ แผลนา
หยุดด้วยสัตยา ฯ

๐ รบชนะศึกได้
รบแม่เรือนตัววง
รบใจชักให้คง
ถือว่าผู้นั้นแล
ในณรงค์
ขยายแพ้ว
ความสัตย์
เลิศล้ำชายชาญ ฯ

๐ คนใดคนหนึ่งผู้
เคียดฆ่าคนอนันต์
ไปปานบุรุษอัน
เถียรท่านเียนยอแล
ใจกรรจ
หนักแท้
ผจญจิต เองนา
ว่าผู้มีชัย ฯ

๐ แพ้ศึกหลบหลีกได้ รอดตน
แพ้คดีทุกข์ทน ทรัพย์ผ้าย
แพ้เบียดค่นจนจน ต้วยยาก ก็ดี
แพ้แม่เรือนทำร้าย ยากเท่าบรลัย ฯ

๐ สงครามแสงท่วยแก้ว อาสา
กลคดีพิงหา ท่านรู้
ยามกินรสโอชา ชวนเพื่อน กินนา
หาปราชญ์ล้ำเลิศผู้ เมื่อแก้ปริศนา ฯ

๐ แสงวงรู้พิงคบด้วย บัณฑิต
แสงวงทรัพย์คบพาณิช ง่ายไชร้
แสงวงหายศศักดิ์ชิด ชอบบราช
ผิใครได้ลูกไชร้ เสพส้องเมียสาว ฯ

๑ หายากเชิงรอบรู้   การกิจ
หายากเชิงชาญชิด   ชอบใบ้
หายากเช่นเชิงมิตร   คู่ชีพ
หายากเชิงช่างให้   ชอบน้ำใจจริง ฯ

๑ ร้อยคนหาแก้วนแก้ว   กลางณรงค์
พันหนึ่งหาปัญญา   ยิ่งรู้
แสนคนเสาะคนตรง   ยิ่งยาก
ไม่เท่าคนหนึ่งผู้   อาจอ้างอวยทาน ฯ

๑ ร้อยคนหาแก้วนแก้ว   กลางณรงค์
พันหนึ่งหาปัญญา   ยิ่งรู้
แสนคนเสาะคนตรง   ยิ่งยาก
ไปเท่าคนหนึ่งผู้   อาจอ้างอวยทาน ฯ

◦ ช้างม้าเมียมึงแก้ว   เงินทอง
ตัวมิตายจักปอง   ยอมได้
ชีวิตสิ่งเดียวของ   หายาก
ใช้ประทีปเทียนได้   ดับแล้วจุดคืน ฯ

◦ เมื่อน้อยเรียนเร่งรู้   วิชา
ครั้งใหญ่หาสินมา   สู้เหย้า
เมื่อกลางแก่ศรัทธา   ทำแต่ บุญนา
ครั้งแก่แรงวอกเว้า   ห่อนได้เป็นการ ฯ

◦ ความรู้ดูยิ่งล้ำ   สินทรัพย์
คิดค่าควรเมื่อนับ   ยิ่งไซ้
เพราะเหตุจักอยู่กับ   กายอาต มาณา
โจรจักเบียนบ่ได้   เร่งรู้เรียนเอา ฯ

๐ ความรู้เรียนเมื่อน้อย
ค่อยสมรรถจึงหัดปรีอ
รู้แล้วเลิศจอย่าถือ
บุญจักให้ใครรั้ง

หนังสือ
โล่ตั้ง
ตนถ่อม เกิดพ่อ
เริ่มรู้เป็นเอง ฯ

๐ ความรู้ดูยิ่งล้ำ
คิดค่าควรเมื่อนับ
เพราะเหตุจักอยู่กับ
ใจจักเบียนบ่ได้

สินทรัพย์
ยิ่งไซรั
กายอาต- มานา
เร่งรู้เรียนเอา ฯ

๐ จักเรียนความรู้พิ-
จักกล่าวภรรยาดู
จักขึ้นสู่นภ-
จักเสพกามาพร้อม

นิจครุ
พวกพ้อง
เขาค่อย เดินนา
โกรธไซรัรำพึง ฯ

๐ ความเพียรเป็นอริแล้ว เป็นมิตร
คร้านเกียจเป็นเพื่อนสนิท ร่วมไร่
วิชาเฉกยาติด ขมขื่น
ประมาทเหมือนดับได้ ชั่วร้ายฤฯเห็น ฯ

๐ ฝังรู้จูงให้ เทียมคน
จักเงื่องเงื่องเป็นกล เงื่องแหง
จักสุกอย่าสุกปน ดิบครึ่ง หนึ่งนา
ทางไล่วุ่นนี้แก้ รอดแคล้วภัยพาล ฯ

๐ ความรู้รู้ยิ่งได้ สิ้นศักดิ์
เป็นที่ชนพำนัก นอบนัว
อย่าเกียจเกลียดหน่ายรัก เรียนต่อ
รู้ชอบไซ้ชอบหิว เหนื่อยแพ้แรงโรย ฯ

๐ วิชาเป็นเพื่อนเลี้ยง
ยามอยู่เรือนเมียสนิท
ร่างกายสหายติด
ธรรมหากเป็นมิตรซื่อ

ชีวิต
เพื่อนร่อน
ตามทุกข์ ยากนา
เมื่อม้วยอาสัจ ๕

๐ เป็นชายความรู้ยิ่ง
ทุกประเทศมีผู้นับ
สตรีรูปงามสรรพ
แม่ตักยากไร้ร้าง

เป็นทรัพย์
อ่านอ้าง
เป็นทรัพย์ ตนนา
ห่อนไร้สามี ๕

๐ เห็นใดจำให้แน่
ฟังใดอย่าฟังดาย
ชนมียื่นอย่าฟังวาย
สิ่งสดับทั้งนั้น

นึกหมาย
สดับหมั่น
ตรองตรึก ธรรมนา
ผิดเพี้ยนเป็นครู ๕

๐ เกตราเพียบปล้มล่อม   จมอรร- ณฑนา
เกวียนหนักหักเพลาลั่น   ง่ายไชร้
น้ำน่านชานตลิ่งคัน   เพราะเปี่ยม เต็มแฮ
ผู้ประจาคมากให้   ทร์พยม้วยหมดตัว ฯ

๐ พลอดนักรักพลาดพลั้ง   พลันผิด
หาญนักรักชีวิต   มอดม้วย
ตรองนักรักเสียจริต   จักคลั่ง
รักนักรักหลงด้วย   เล่ห์ลั่นลมหญิง ฯ

๐ คนใดโง่พูดโง่   อึ่งดั่ง
อวดว่ากล้าอย่าฟัง   สัปปลี้
หมาเห่าเล่าอย่าหวัง   จักขบ ไครนา
สองเหล่าเขาหมู่นี้   ชาติเชื่อเดียวกัน ฯ

๐ เสื่อไผ่แรงร้ายระ
อาจอุกบุกดงยง
กินสัตว์สุระทะนง
จักฉิบหายตายหมั้น
พะพง
ขบคั้น
ศักดิ์สารุ
เพราะร้ายแรงทะนง ฯ

๐ ลับหลังบังเบียดล้าง
ต่อพัทตร์ยกยอบุญ
คบมิตรจิตปานปูน
กลดั่งเสพน้ำผึ้ง
ลบคุณ
ลึกซึ้ง
เป็นดุจ นีนา
คลุกเคล้ายาตาย ฯ

๐ ผู้เฒ่าแม่ประโยชน์ไซ้
มิตรประทุษฐ์ทำจิต
กายกับพยาธิต
รุกขชาติในป่าล่า
เสมอมิตร
เจ็บซ้ำ
ใครชอบ เลยนา
เลิศให้เป็นยา ฯ

๑ สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อ
กินกัดเนื้อเหล็กจน
บาปเกิดแก่ตนคน
บาปยอมทำโทษซ้ำ
ในตน
ก่อนซ้ำ
เป็นบาป
ใส่ผู้บาปเอง ฯ

๑ พักแพงแดงเต้าถั่ว
หวานสิ่งใดให้ผล
ทำทานหวานกุศล
ทำบาปบาปขั้นชั้น
งายล
สิ่งนั้น
ผลเพิ่ม พุณนา
ไล่เลี้ยวตามตน ฯ

๑ ยายำประกอบด้วย
เคราะห์โศกโรคบนปน
แม้บุญช่วยอวยผล
แม้บาปบุรพกรรมให้
มนตรีดล
ปะไซรั
ผลเพิ่ม พุณนา
บาปซ้ำเสียศูนย์ ฯ

◦ มีสินญาเท่าผู้
ข้าศึกถาปานขุน
รักใดจัดเพิ่มพูน
แรงอื่นถาจักได้
มีคุณ
พยาธิไชรั
รักอาต มานา
เท่าด้วยแรงกรรม ฯ

◦ อย่าโทษไทท้าวท่วย
อย่าโทษสถานฎา
อย่าโทษหมู่วงศ์
โทษแต่กรรมเองสร้าง
เทวา
ย่านกว้าง
มิตรญาติ
ส่งให้เป็นเอง ฯ

◦ หมอแพทย์ว่าไข้
โหรว่าเคราะห์แรงรุม
แม่มดว่าผีกุม
ปราชญ์ว่ากรรมเองไชรั
ลมคุม
โทษให้
ทำโทษ
ก่อสร้างมาเอง ฯ

๐ แม้มือตัวใหญ่เพียง

สูงเจ็ดลำตาลสา-

พงศ์พันธุ์เฒ่าจันทร์

ครั้นว่าไร้ทรัพย์แล้

ฯ

ภูผา

มารรถแท้

สุริเยศ กิติ

ทั่วหล้าฤเห็น (นับหน้าฤมี)

๐ คนผู้หินชาติข้า

ครั้นมั่งมีสินทรัพย์

แม่ผู้เฒ่าสุริยจันทร์

ครั้นทรัพย์แรมโรยร้าง

พงศ์พันธุ์

อวดอ้าง

สูงศักดิ์ กิติ

หมู่ร้ายดูแคลน ฯ

๐ แม้มือเนตรพ่างเพียง

มีวิชารู้หลัก

ปัญญายิ่งยศศักดิ์

รู้เท่าใดฤพัน

พันจัก- ชุ่แฮ

เลิศล้ำ

ภาทั่ว ภพนา

พ่ายแพ้ความตาย ฯ

◦ มีฤทธิ์แรงมากแม่น

หักพระเมรุทบทน

หยิบยกสี่สากล

บัดยอมจะพ่ายแพ้

ทศพล ก็ดี

ท้าวแท้

ชุกลอก ไร้ณา

แก้ท้าวมฤตยู ฯ

◦ มีฤทธิ์รู้ยิ่งแม่น

เหินเห็จเตริ่งไตรตรฐ

ตำดินแหวกสินธุ

รู้เท่ารู้ล้นฟ้า

สี่พัพพัญญู ก็ดี

ท้าวหล้า

ทุกทวีป

ห่อนพ้นความตาย ฯ

◦ มีบุตรบ่วงหนึ่งเกี่ยว

ทรัพย์ผูกบาทาคลอ

ภรรยาเยี่ยงบ่วงปอ

สามบ่วงใครพันได้

พันคอ

หนองไว้

ริงรัต มีอนา

จึงพันสงสาร ฯ

◦ บัญญัติลูกเต้าทรัพย์
ผู้ใดคิดเวียนนวน
บ่คิดว่าตัวตน
เมื่อยลูกทรัพย์หากเข้า
สินสกล
โศกเศร้า
ศูนย์เปล่า ไชรัฎา
เกาะย้อยามมรณ ๗

◦ ผู้ใดมีมั่งขั่ง
ลูกที่ดีให้ครอง
ลูกร้ายอย่าพึงปอง
พึงวิจารณ์ประมวญให้
เงินทอง
สืบไว้
มอบทรัพย์ให้นา
รอบรู้เป็นคุณ ๗

◦ มีลูกจากโทษแท้
เข้าบ่อนคบคนพาล
สั่งเสพสุราบาน
จากโทษแท้เท่านี้
สาธารณ์
ลักลี้
การบาป
ลามล้าบิดา ๗

◦ ลูกหนึ่งยอดยิ่งล้ำ
ลูกหนึ่งเทียมตระกูล
ลูกหนึ่งถ้อยสฤล
สามสิ่งนี้มีแล้
ประยูร
พ่อแท้
กว่าชาติ
เที่ยงแท้ทุกคน ฯ

◦ มีลูกลูกเล่าไชรู้
ลูกหนึ่งฟังล้างผลาญ
ลูกหนึ่งยอมคบพาล
ลูกที่ดีนั้นด้วย
หลายประการ
ทรัพย์ม้วย
พาดิธ มานา
ว่ารู้ฟังคำ ฯ

◦ มีลูกคือลูกชี้-
มีทาสเทียรตำแย
มีเรือรั่วชี้แพ
มีแม่เรือนเปื้อนให้
กาแก
แส่ไล่
ดีกว่า
เดือดร้อนเพราะกาย ฯ

๐ พระจันทร์โสภาสดด้วย รัตรี
แสงสว่างแผ้วพันสี สองหล้า
กษัตริย์อำอินทรีย์ เรืองรุ่ง งามนา
บุตรีที่ดีรุ่งหน้า พวกพ้องวงศ์พันธุ์ ฯ

๐ ว่าเมียมีมากล้ำ หลายเมีย
เมียหนึ่งยกยอเย็บ อย่างแหม้
เมียหนึ่งส่ายทรัพย์เสีย ศูนย์จาก ตนนนา
เมียหนึ่งทำโทษแท้ เทียงให้ฉิบหาย ฯ

๐ เมียมากจุงระมัดหมั้น ตัวตน
มันย่อมหามนตร์ดล คิดร้าย
รักนักมักหลงกล การเสน่ห์
ควรประหยัดอย่าหน่าย จักสิ้นเสียตัว ฯ

๐ หญิงประทุษร้ายทำเล่ห์ซ้อน เหนือชาย
คิดคดมุ่งมั่นหมาย คำเข้า
คอยไข่ป่วยปางตาย อับลาม
เอาพิษเพิ่มภักซ์เข้า เหตุนั้นควรถวิล ฯ

๐ หญิงชั่วผิวหย่าร้าง สามคน
ข้างหลีกหนีสามหน จากเจ้า
ลูกศิษย์ผิดครุตน สามแห่ง
เขาหม่น้อย่าเข้า เสพสังข์สมาคม ฯ

๐ หญิงชั่วชั่วร้ายนัก ฤๅคลาด
เห็นบุรุษนักปราชญ์ เกลียดไกลล์
แมลงวันย้อมเอาชาติ อสุภ เน่านา
บ่เสาะกลืนดอกไม้ คุจฝั่งกุมรา ฯ

◦ ปางก่อนเคยร่วมน้ำ
เคยยื่นทรัพย์ไปปล่ปลิด
เคยเป็นมิ่งเมียบสนิท
ในชาตินี้จึงได้
ใจจิต
ปลดให้
หลายชาติ มาณา
เสพสั่งครองกัน ฯ

◦ อากาศเหตุโหดร้าย
สัตว์สี่ตีนคือลา
นักพรตมักโกรธา
ร้ายกว่าร้ายนั้นแล
คือกา
โหดแท้
เหตุโหด
แต่ผู้นินทา ฯ

◦ ถ่อลอยกลางแม่น้ำ
แม่มีบุบบางเบา
สตรีรูปลำพา
ยักหล่มถ่มร้ายซ้ำ
ฤาจะเอา
มอดย้า
ผิวหย่า เล่าแฮ
ไม่ร้ายแรงหึ่ง ฯ

๐ ดังฤๅแม่น้ำและ
ศาลสระโรงบึงบาง
เปรียบประดุจใจนาง
ฤๅอิมเวลาด้วย
หนทาง
บ่อห้วย
ในโลก นี้นา
แห่งห้องสงสาร ฯ

๐ แมลงวันท่วยเด็กน้อย
พลุ่กัตชลคุณที
น้ำไหลแลฤๅษี
เจ็ดสิ่งนี้อย่าได้
นารี
ลูกไม้
สิทธิเดช
เกลียดอ้างเป็นเดน ฯ

๐ ดูข้าดูเมื่อไ้
คูมิตรพงศารัก
ดูเมื่อยเมื่อไ้จัก
อาจจ้กรู้จิตไว้
การหนัก
เมื่อไร
จวนชีพ
ว่าร้ายฤๅดี ฯ

๐ ทาสาอย่าคิดไว้
วางใจ
ปกปิดกลภายใน
อย่าหย้าย
เลศลับสิ่งใดใด
เห็นเหตุ
มันแนะนำทำร้าย
หมดสิ้นเสียตัว ฯ

๐ ความลับอย่าให้ทาส
จับที
ปกปิดมิดจงดี้
อย่าแผ้ว
แม้ให้ทราบเหตุมี
หลายหลาก
นับว่าข้าทาสแท้
โทษร้ายเร็วถึง ฯ

๐ หญิงทาสทางทาสใช้
โดยควร
อย่าและเล็มลามลวน
วากไว้
รู้รสก่อเชิงชวน
ใช้ยาก
ดั่งแมลงปองจระเข้
ก่งแห่งงอนหาง ฯ

◦ ช้างสารหกศอกไขว้	เสียดงา
งูเห่ากลายเป็นปลา	อย่าต้อง
ข้าเก่าเกิดแต่ตา	ตนปู่ ก็ดี
เมียรักนอนร่วมห้อง	อย่าไว้วางใจ ฯ
◦ หญิงชายบ้าบปเถ่า	ทุรชน
ใครอดออมข้าคน	หมุ่นี่
สิริห่อนจากตน	คลาคลาด
มาอยู่ชู้ตีนก็	เมื่อรู้วางวาย ฯ
◦ พ่อชั่วคนรู้ยอม	สาธารณ์
แม่ชั่วปากสามานย์	กล่าวกล้า
พ่อแม่โคตรสันดาน	สุทธชาติ
คำอ่อนหวานบานหน้า	ร่วมรู้อันดี ฯ

◦ พ่อตายคือฉัตรกั้ง   หายหัก
แม่ดับดูจรถจักร   จากด้วย
ลูกตายบ่วายรัก   แรงรำ
เมียมิ่งตายวายม้วย   มีดคลุ้มแดนไทร ฯ

◦ พิษร้อนในโลกนี้   มีสาม
พิษหอกดาบเพลิงลाम   ลวกไหม้
ร้อนจริงก็มียาม   หยุดย่อน เย็นนา
ร้อนสิ่งเดียวร้อนไร่   ยิ่งร้อนฤวาย ฯ

◦ หวานใดในโลกนี้มีสาม   สิ่งนา
หวานหนึ่งคือรสกาม   อึกอ้อย
หวานอื่นหมื่นแสนทราม   สารพัด หวานเอย
หวานไปปานรสอ้อย   กล่าวเกลี้ยงคำหวาน ฯ

◦ ธรรมดาอย่าใคร่ร้อน
กินก็บำบัลดม
คนซื่อกล่าววใครชม
จริงไปจริงนั้นไซ้รู้
รสชม
และไ้
ว่าชอบ หุแฮ
ฝ่ายหน้านานเห็น ฯ

◦ โทษท่านผู้อื่นเพียง
ปองติฉินนินทา
โทษตนเท่าฎา
ป้องปิดคิดซ่อนเร้น
เมล็ดงา
ห่อนเว้น
หนักยิ่ง
เรื่องร้ายหายสูญ ฯ

◦ คนรักมีมากไซ้
ซ้งมากนินทาตน
รักมากเมื่อกังวล
ซ้งมากมักรุมเร้า
แสดงผล
โคกเศร้า
วานช่วย กัณหา
กล่าวร้ายรันท่า ฯ

๐ ดอกบัวหนามณะก้าน   คนฉิน
สระก็มีมลทิน   ไปพร่อง
น้ำล้างสิ่งของกิน   ฟังเกลียด ตีนา
คลองอาบอากุลช่อง   สิ่งร้ายเป็นดี ฯ

๐ ลิ่นพราหมณ์ตานกแร้ง   จมูกมด
น้ำจิตพระยากำหนด   ยากแท้
คำครูสั่งสอนบท   ธรรมเมศ
ห้าสิ่งนี้แหลมแล้   รวดรู้เร็วจริง ฯ

๐ คนตื่นคืนหนึ่งช้า   จริงเจียว
มล้าวิถีโยชน์เดียว   ดุจร้อย
สงสารหมู่พาลเทียว   ทางเนิน นานนา
เพราะบ่เห็นธรรมน้อย   หนึ่งให้เป็นคน ฯ

◦ ฝ่าเท้าเทียมเสพด้วย ยาพิษ
เข้าสู่สงครามชิด ไซ้ซ้ำ
ทรงครรภ์แลพาณิซ เที่ยวท่อง ชเลนา
บัดขึ้นบัดเศร้าหน้าก ล่าวกโกลั้ความตาย ฯ

◦ บรรทมยามหนึ่งไ้ให้ ทรงฤทธิ
หกทุ่มหมู่บัณทิต ทัว้แท้
สามยามพวกพาณิซ นรชาติ
นอนสี่ยามนั้นแล เทียงแท้เดียรฉาน ฯ

◦ ราชาธิราชน้อม ในสัตย์
อำมาตย์เป็นบรรทัด ถ่องแท้
ฝูงราชฎีร์อยู่ศรีสวัสดิ์ ทุกเมื่อ
เมืองดั่งนี้เลิศแล้ ไพร์ฟ้าเปรมปรีดี ฯ

๑ ข้าท่านคร้านหลีกเจ้า จากเจียร
ชีบเล่าเรียนเขียน อ่านไชร้
ชาวนาละความเพียร ไถถาก
สามสิ่งนี้โหดให้ โทษแท้คนฉิน ฯ

๑ นายเรือนใหญ่อยู่เหย้า เรือนตน
นายช่างเป็นใหญ่คน ลูกบ้าน
ท้าวพระยาใหญ่กว่าชน ในเขต แคนนา
นักปราชญ์ใหญ่แปดด้าน ท้าวดาวทิตา ฯ

๑ สตรีดีรูปได้ เป็นทรัพย์
ชายฉลาดความรู้สรรพ ทรัพย์ได้
พราหมณ์ทรงเวทยานับ ว่าทรัพย์ พราหมณ์นา
ภิกษุเกิดลามไชร้ เพื่อรู้เทศน์ธรรม ฯ

◦ เรียนสรรพศาสตร์สิ้น เพลงศิลป์
ประสิทธิ์เสร็จทั้งแดนดิน ย่อมได้
ตามปัญญาอิงโดยจินต์ คดีโลก
สอนอักษมาสัยไซ้ร้ ห่อนได้มีครู ฯ

◦ เรียนรู้ครูบอกได้ เสร็จสรรพ
สรรพศาสตร์ศิลป์ทุกอัน ย่อมรู้
อักษมาสัยแห่งสามัญ บุญแต่ง มาแฮ
ครูทักนักสิทธิผู้ เลิศได้บอกเลย ฯ

◦ แม้นบุญยังอย่าได้ ขวนขวาย
อย่าตื่นตีตนตาย ก่อนไข้
ลูกพร้าวยู่ถึงปลาย สูงสุด ยอดนา
ใครพร้าวน้ำตักให้ หากรู้เต็มเอง ฯ

๐ นกน้อยชนน้อยแต่
รังแต่งจุเมียดัว
มักใหญ่ย่อมคนหวั
ทำแต่พอดัวไซรั

พอดัว
อยู่ได้
ไพเพศ
อย่าให้คนหยัน ฯ

๐ เห็นท่านมีอย่าเคลิ้ม
เรายากหากใจงาม
อุตสาห์พยายาม
เอาเยี่ยงอย่างเพื่อนบ้าน

ใจตาม
อย่าคร้าน
การกิจ
อย่าท้อทำกิน ฯ

๐ เริ่มการตรองตรึงไว้
การจะลู่จิงไซ
เดื่อดอกออกห่อนใคร
ผลผลิตติดแล้วแผรัง

ในใจ
ชาวแจ้ง
เห็นดอก
แพร่ให้คนเห็น ฯ

◦ การไต่ตรองผิดไซ้
เอาสิ่งนั้นตรองขัด
หนามยอกสิ่วแคะคัด
หนามต่อหนามนั้นแล

เสียดนัด
คิดแก้
ฎาออก
เขียนได้คั่นถอน ฯ

◦ ผมผิดคิดสืบท้า
ทำไร่ผิดเทศกาล
เลี้ยงเมียผิดรำคาญ
ทำผิดไว้คิดเศร้า

วันวาร
ขบเข้า
คิดหย่า
ตราบเท้าวันตาย ฯ

◦ เดินทางต่างประเทศให้
อาสน์นั่งนอนอาหาร
อดนอนอดบันดาล
ห้าสิ่งนี้คุณล้ำ

พิจารณา
อีกน้ำ
ความโกรธ
เลิศล้ำนควรถวิล ฯ

◦ อาศัยเรือนทาสท่านให้
เห็นท่านทำกรงงาน
แม้มีกิจโดยสสาร
พายถ่อช่วยค้ำจ้อง
วิจารณ์
ช่วยพร้อม
นาเวศ
จรดให้จนถึง ฯ

◦ เขาบ่เรียกสักหน้อยขึ้น
ท่านบ่ถามเจรจา
ยกตนอหังการ
สามลักษณะนี้ผู้
เคหา
อวดรู้
เกินเพื่อน
เผ่าร้ายฤาดี ฯ

◦ เป็นคนฉลาดเหย้าอย่า
เงินสลิ้งติดชาย
เคหาอย่าศุนย์วาย
เงินฉุกชุกจักได้
เปล้ากาย
ขอดไว้
เข้าเปลือก มีนา
ผ่อนเลี้ยงอาตมา ฯ

◦ สิ้นใตบ่ชอบได้
อยู่แค่เจ็ดเดือนเดือน
ครั้นนานย่อมนเดือนเป็อน
มักซักของเก่าเหี้ย
มาเรื่อน
คำเข้า
ปนอยู่
มอดม้วยหมดใครง ๙

◦ ตมเกิดแต่น้ำแล่น
น้ำก็ล้างเลนหาย
บาปเกิดใช่แต่กาย
อันจักล้างบาปได้
เป็นกระสาย
ซากไซรั
เพราะจิต ก่อนนา
เพราะน้ำใจเอง ๙

◦ อายครูไซรัถ่อยรู้
อายแก่ราชาคลา
อายแก่ภรรยาหา
อายกับทำบุญแล้
วิชา
ยศแท้
บุตรแต่ ไหนมา
สุขนั้นฤามี ๙

◦ หน้าแหม่มขึ้นช้อยเช่น
ถ้อยจำคำเฉื่อยหวาน
หัวใจตั้งดาบผลาญ
เขาเหล่านี้กล่าวไว้
บัวบาน
ซาบไส้
ชนมีชีพ
ว่าผู้ทรชน ฯ

◦ หลีกเกวียนให้หลีกห้า
ม้าหลีกสิบศอกกราย
ช้างสี่สิบศอกคลาย
เห็นทรชนหลีกให้
ศอกหมาย
อย่าใกล้
คลาคลาด
ห่างพันลับตา ฯ

◦ พาชีขี่คล่องคล้อย
โคคู่ควรไถนา
บนชานชาติวิฬาร์
สุนัขเนาแต่ใต้
ควรคลา
ชอบใช้
ควรอยู่
ตำเห่าเรือนควร ฯ

◦ กระป๋องหนึ่งห้ามอย่า
เมียมิงอย่ามีสอง
โคส้ามอย่าควรปอง
เรือนอยู่สี่ห้องให้
ควรครอง
สี่ได้
เป็นเหตุ
เดือดร้อนรำคาญ ฯ

◦ มีเรือค้าซีห้า
สุนัขหกอย่าฟังพอ
แมวเจ็ดเร่งเร็วขอ
ช้างแปดม้าเก้าเหยียง
ลำนอ ห้ามแฮ
จิตเลี้ยง
มาใส่ อิกนา
อย่างห้ามเพรงมา

◦ มีเงินให้ท่านกู่
ศิลปศาสตร์ฤๅศึกษา
มีเมื่อยอยู่เคหา
สามลักษณะนี้ไถล
ไปนา
เล่าไว้
ไกลผ่าน
แก่ล่แม่นไปมี ฯ

๑ สบพบคนเคลิ้มอย่า
ลาภอยู่ไกลอย่าหา
มีลูกใจดีปัญญา
เมียมิตรร้ายอย่าใกล้
เจรจา
ใครได้
ยากจิต ตนนา
อยู่เพียงขั้นที่ ๙

๑ ไร้สิ่งสิ้นอับแล้ว
อีกญาติวงศ์พงศา
คนรักยอมโรยรา
พบแทบทางทำใบ้
ปัญญา
บใกล้
รสรัก กั้นแฮ
เบี่ยงหน้าเมินหนี ๙

๑ อย่าเรียนเพียรคิดค้น
อย่าตรึงกรีนึกปอง
อย่าเรียนเวทมนตร์ลอง
แปรธาตุหนึ่งพึงเว้น
ชุดของ
บ่อนเหล้า
สาวสวาท
สิ้นเปียนตน ๙

◦ รักมิตรสุภาพไซรั
รักเผ่าพงศาสนิท
รักหญิงอย่าพึงคิด
รักสัตย์คือจักได้
สมรมิตร
ชื่อไซรั
สินอ้อย เอานา
สุขแท้ทางสวรรค์ ฯ

◦ รักทรัพย์อย่ายิ่งด้วย
สว่างอื่นเท่าสุรียา
ไฟใดยิ่งราคา
รักอื่นหมิ่นแสนไซรั
วิชา
ห่อนได้
เพลิงราคา ฤาพ่อ
อย่าสู้รักธรรม ฯ

◦ มีมิตรจงรอบรู้
ดุจอุทรเดี่ยวซิด
ความขำเงื่อนงำปิด
ท่านว่ามิตรนี้อ้า
รักสนิท
ชอบหน้า
ปิดเป่า
เอกล้ำเหลือดี ฯ

◦ เมียท่านพิศพางเพียง
ทรัพย์ท่านคืออิฐผา
รักสัตว์อื่นอาตมา
ตรองดั่งนี้จักเปลื้อง
มารดา
กระเบื้อง
เทียมเท่า กันแฮ
ปลดพันสงสาร ฯ

◦ คนใดใจสว่างสิ้น
ความสัจธรรมเสื่อมกระจาย
มานะเจ็บอายหาย
สิ่งสี่มีพร้อมแล้ว
ความอาย
จากแท้
หมดเนตร
เล่าห์เพียงเดียวรชาน ฯ

◦ คนใดมีสัจธรรมทั้ง
ความเจ็บยังไปละ
ความอายบ่สละ
แม้ตกต่ำไร้ร้าง
มานะ
หนึ่งบ้าง
จากจิต
ห่อนผู้ดูแลน ฯ

๐ คนใดพึงอรรถแล้ว
บ่ตรึงกรีนึกหมาย
บ่ถามไต่อุบาย
ปราชญ์ว่าผู้นั้นไซ้ไร
บ่ชวายเป็น ขวนนา
มันไว้
เติมต่อ
ไซ้เชื้อเมธา ฯ

๐ คนใดทรงสัตย์สร้าง
ไปเคียดขี้หึงสา
น้ำจิตคิดกรณา
คนดั่งนี้จัดได้
ศีลา
สัตว์ไซ้ไร
เนื่องนิจ
ชื่อเชื้อปรีชา ฯ

๐ คนใดละพ้อทั้ง
อันทุพพลชรา
ขับไล่ไม่มีปรา
คนดั่งนี้ถ้าแคล้ว
มารดา
ภาพแล้ว
นี่เนตร
คลาดพันไภยัน ฯ

๐ คนใดเอมไอชด้วย
เห็นแก่แต่มาพฤตมา
สรรเสริญทั่วโลกา
ปรโลกพุ้นจักได้
เจรจา
ถ่อมไหว
มนุษย์ นีณา
สู่ฟ้าเมืองแมน ฯ

๐ คนใดดำโคตรเค้า
ถือว่าตนทรัพย์มูน
ดูหมิ่นหมู่ประยูร
เป็นที่ติเตียนทั้ง
ตระกูล
มั่งขั่ง
พงศ์เฝ้า
ทั่วห้องโลกา ฯ

๐ ชายใดเร่คบค้า
เสพสุรายินดี
นกไก่สกาตี
คนดั่งนี้ฤาเว้น
นารี
บ่อนเหล้า
มือต่อ พันนนา
จากเบื้องฉิบหาย ฯ

◦ คนใดถ้อยจากรู้
หญิงรูปร้ายกิริยา
บรรพชิตบรักษา
สามสิ่งนี้ชื่อม้วย
วิชา
โหดด้วย
ศีลขาด
ชีพสิ้นสุดสกล ฯ

◦ คนร้ายมักชอบร้าย
สอนสั่งสิ่งความดี
ดุจเกลือกทอดนที
เสพที่ชั่วเขื่อนไชร้
ราศี
บ่ได้
ศุภย์เปล่า
ทราบแจ้งใจมัน ฯ

◦ สอนคนเห็นชาติช้า
ฝนตกเจิมจอมเขา
คนดีสั่งสอนเอา
กลกะมะอมน้ำอุ่ม
โหดเขา
หลังหลุ่ม
โอวาท
อุ่มได้โดยใจ ฯ

◦ เผ่าพาลพวกไปรู้
มันยอมมหาเหตุผล
สมบัติสี่สากล
ฤาอาจยังมันให้

คุณคน
ชุดได้
โกยกอบ ให้แฮ
เกิดแยมยินดี ฯ

◦ ได้สินทรัพย์เพื่อค้า
เลี้ยงชีพช้ำเย็นยง
ภายหลังโลกไปตรง
ถอนทั่วตัวหงส์แคล้ว

ขนหงส์
อยู่แล้ว
ใจต่อ
คลาดสิ้นเสื่อมทอง ฯ

◦ แม่น้ำคั่งคดเคี้ยว
เหล็กคดทำเคียวรอบ
ไม้กระทดกระทำทอน
คนคดตั้งคูดหน้า

ควรจร
ไร่เข้า
ทุกที่ กงนา
บ่ต้องการงาน ฯ

๐ ปราชญ์ใดเรื่องรู้ยิ่ง   วิทยา
กล่าวมธุรสธรรมมา   ห่อนพลัง
น้ำจิตอัสตยา   ยลยาก
คือดั่งดวงแก้วตั้ง   แต่งไว้เรือนใจ ฯ

๐ ไปถามปราชญ์บ่พร้อม   พาที
เปรียบดั่งเกร็ดดี   จึงครั้น
คนพาลพวกอวดดี   จักกล่าว
ถามบ่ถามมันพิน   เพื่อถ้อยเกินถาม ฯ

๐ ร่วมรักนักปราชญ์เชื้อ   ชาตรี
เราผิดชอบชั่วดี   ท่านแจ้ง
เอาเยี่ยงอย่างอย่ามี   จิตโกรธ
ปรากฏกลท่านแก้ง   แน่ให้ชุมทอง ฯ

๐ น้ำปมีจิตรู้
ไม้คดเขาทำศร
บัณฑิตทราบสุนทร
สอนสั่งอาตมะให้
ไหลจร
ชื่อได้
โอวาท
อ่อนด้วยใจเอง ฯ

๐ อย่าคบคนหมู่ร้าย
คบแต่บัณฑิตคน
วันคืนรวดเร็วดล
เห็นอนิจนั้นแล
ทรชน
ปราชญ์แปล้
บุญเร่ง ทำนา
ล่องพันสงสาร ฯ

๐ พึงอวยโอวาทไว้
จึงสั่งสอนสาธุชน
แต่แรกเร่งผลบุญ
สัตว์อื่นหมิ่นแสนอ้า
ในตน ก่อนนา
ทั่วหล้า
จิตอาต- มาแฮ
อาจแท้ทรมาน ฯ

◦ ช่างหม้อตีหม้อไช
ดีแต่งเองามงาน
ดุจศิษย์กับอาจารย์
ตีไชตีจักให้
ตีฉาน แตกนา
ชอบไช้
ตีสัง สอนแฮ
สู้ห้องอบาย ฯ

◦ คุณแม่หนาหนักเพียง
คุณบิตรดุจอา-
คุณพี่ฟ่างศิขรา
คุณพระอาจารย์อ้ำง
พสุธา
ภาคกว้าง
เมรุมาศ
อาจสู้สาคร ฯ

◦ เมื่อร้อนน้ำท่านให้
เมื่อเยือกเย็นได้ไฟ
เมื่อทุกข์ท่านแก้ไข
เมื่อยากจนท่านเกื้อ
เย็นใจ
อุ่นเนื้อ
ชูช่วย
ก่อให้ทุนทำ ฯ

๑ เย็นเงาพฤษ์มิ้งไม้ สุขสบาย
เย็นญาติทุกข์สำราย กว่าไม้
เย็นครูยิ่งพันฉาย กษัตริย์ยิ่ง ครุณา
เย็นร่วมพระเจ้าให้ ร่วมฟ้าดินบน ฯ

๑ ทองกวาวหงอนไก่เลี้ยง สดสี
งามแต่กลิ่นฤามี หนึ่งน้อย
นักเรียนบอกบาลี ลบหลู่ ธรรมนา
งามผาดผลเท่าก้อย- กอบนั้นฤามี ฯ

๑ หอมกลิ่นดอกไม้ที่ นับถือ
หอมแต่ตามลมฤา กลับย้อน
หอมแห่งกลิ่นกล่าวคือ ศิลส์ตย์ นี้เนา
หอมสุดหอมสะท้อน ทัวใกล้ไกลถึง ฯ

๑ ทำบุญบุญแต่งให้   เห็นผล
คือตั้งเงาตามตน   ติดแท้
ผู้ทำสิ่งอกุศล   กรรมติด ตามนา
ดุจจักรเกวียนเวียนแล้   ไล่ต้อนตีนโต ฯ

๑ ใจบุญบุญนักรู้   เร็วทำ
ใจบาปทำบาปกรรม   ง่ายแท้
ใจบุญก่อบาปล้า-   บากยาก จิตนา
ใจบาปทำบุญแล้   ยั้งนั้นแสนทวิ ฯ

๑ ใจเบาใจห้ามยาก   ใจฉันท
ใจเกิดเวรอาถรรพ์   กาจแท้
ใจใดคิดผ่นผัน   ชอบใส่ ตัวนา
ใจตั้งนี้ยิ่งแล้   เลิศให้สุขเกษม ฯ

◦ ศาสตร์ใดจะล้ำเท่า
ทรัพย์สิ่งใดไกรทาน
รักใดจักป่วนปาน
สุขสิ่งใดจักได้
ธรรมาน
ที่ให้
รักสัก คีลนา
สุขเพียงนฤพาน ฯ

◦ พันเย็นพันเดือดร้อน
พ้นจากทุกขเวทนา
พ้นตายแก่เกิดมา
สุขดังนี้พระเจ้า
โรค
โศกเศร้า
ในโลก
ว่าเนื่อนฤพาน ฯ

◦ มূলบาปคือโลภล้น
สรรพพรสเป็นมูลพา
มูลทุกข์เกิดเพราะรา-
มุลนิพพานนั้นได้
แสวงหา
พยาธิไซ้
คะเถลศ
เพราะด้วยสักจา ฯ

◦ น่านน้ำฤๅหอนกล้า   กลิ่นชล เองแฮ
พฤษชาติหอนหวงผล   เสพล้อง
จอมเมฆไปหวงฝน   ภัทซ์เสพ เสียนา
ปราชญ์หอนหวงทรัพย์ปอง   เปิดให้เป็นทาน ฯ

◦ อุบลอุบัติเบื่อง   เปือกตม
แก้วเกิดแต่ผานิยม   ซอบใช้
ซ้างเผือกเกิดในพนม   ไพรพฤษ
ปราชญ์ประยูรยากไร   ท้วหน้านับถือ ฯ

◦ รู้ดีตรงคด้วย   วรรณแรง รวดแฮ
รู้ว่าไคงานแขง   เมื่อใช้
โคนมเกษียรแสดง   ดีเมื่อ รุดนา
รู้ว่าปราชญ์เป็รื่องไซรั   เมื่อถ้อยคำแถลง ฯ

◦ นกแสกสกุนโทษเค้า   กู๋กา
ทิ่งทุดอฐอ๊กลา   ล่อร้อง
เสียงประทุษฐฐาษา   หีนโหด
ฟั้งบ่เพราะหุพร้อง   ดุจถ้อยทรชน ฯ

◦ แหกเต้าดูเหว่าแก้ว   โกญจา
หงส์วิหคมยุรา   ร้าร้อง
เขกนรชาติวาจา   เอมไอช
ฟั้งเสนาะเพราะพร้อง   มฤถุถ้อยวาที ฯ

◦ สกุนกการะเหว่าไซรั   เหมือนกัน
ไซต่อไซสำคัญ   เทาแท้
ออกลูกจึ่งแปรผัน   ตามเพศ
กการะเหว่านั่นแล   ทั่วผู้เลี้ยงเห็น ฯ

๐ นกแร้งแรงร่อนได้
บินบ่สูงแข่งเคียง
แม่น้ำนทีเรียง
ลือกเท่าลิกนั้นไชรู้

พอเพียง ปีกนา
ครุฑได้
รายทั่ว ทวีปแฮ
สุดสู้สาคร ฯ

๐ ควรแสวงสี่สิ่งแท้
พึงจักจำเรณูสวัสดิ์
ความรู้มีตรเมียดจ
อย่าเสียใจได้แล้ว

มณีรัตน์
แว่นแก้ว
เข้าเปลือก มีนา
เท่านี้ฤาแคลน ฯ

๐ วิชาควรรักรู้
อย่าหมิ่นศิลปศาสตร์
รู้จริงสิ่งเดียวอาจ
เลี้ยงชีพช้ำอยู่ร้อย

ฤาขาด
ว่าน้อย
มีมั่ง
ชั่วลือหลานเหลน ฯ

๐ พายเกิดพ้ออย่ารั้ง รอพาย
จวนตะวันจักสาย สองฟ้า
ของสดสิ่งควรขาย จักขาด ค่าแฮ
ตรหลาดเล็กแล้วอ้า บ่นอื่นเอาใคร ฯ

๐ เรียนศิลป์แสงทรัพย์ด้อม เดินไศล
สามสิ่งอย่าเร็วไว ชอบช้า
เสพกามหนึ่งคือใจ มักโกรธ
สองประการนี้ถ้า ผ่อนน้อยเป็นคุณ ฯ

๐ มักได้ให้คิดได้ สองสถาน
ได้ช้วนี้ได้กาล ช้วน้า
ให้ได้สะดวงดาด โดยชอบ
ได้ตั้งนี้เอกอ้า อิ่มน้ำใจตน ฯ

๐ ทรัพย์มีสี่ส่วนไซ้
ภาคหนึ่งพึงเกียดกัน
สองส่วนเบ็ดเสร็จสรรพ
ยังอีกส่วนควรให้
ขุนบัน
เก็บไว้
การกิจ ใช้นา
จ่ายเลี้ยงตัวตน ฯ

๐ เยาวรูปหน้าหนุ่มเนื้อ
แม้ปราศวิทยาทรง
ทองกวาวดอกดาษดง
เสียกลิ่นรินรสเร้า
ในวงศ์ ตระกูลแฮ
เสื่อมเศร้า
แดงป่า
ดังนี้ใครชม ฯ

๐ มักคร้านถูรอบรู้วิทยา
ศิลปศาสตร์เสื่อมสินหา
ไว้ทรัพย์อับผู้มา
เว้นจากมิตรนั้นไซ้
ไปได้
เป็นเพื่อน
สุขร้างแรมโรย ฯ

๐ คู้้นเคยคนคบค้ำ
คดแต่เข้าแกงจาน
มีรสสไคปาน
ขมขื่นกลืนคล่องได้
มานาน
ส่งให้
เพราะรัก นั้นนา
ยิ่งขึ้นปลาดี ๙

๐ คราวดีมีเพื่อนพ้อง
ยีนั่งไต่ตอมถาม
คราวทุกข์ถูกเงินความ
เพื่อนเล่นเจรจัน้อย
พฐตาม
ถึถ้อย
มีโทษ
หนึ่งนั้นฤามี ๙

๐ คนใดเดิมแม่นว่า
หลายคาบแค้นเคียวขับ
ภายหลังมาตรม้นกลับ
จงประหยัดอย่าหง้าย
เวรกับ ตนนา
คิดร้าย
เป็นมิตร ก็ดี
ค้ำเข้าคอยเชิง ๙

๐ น้ำเหม็นมล้างสิ่งเหนื
มล้างอุทกบริสุทธิ์
คนเวรต่อเวรประทุษฐ์
เอาอเวรระงับห่างาย
ไฉนหยุด
เสื่อมร้าย
ทวิโทษ
อาจสิ้นศุนย์เวร ฯ

๐ ซ่อนเงื่อนงำน้ำขุน
ภายนอกทำแจ่มใส
ดุจหีบเห็นไฟ
ต่อประหารจิ้งจ่า
ขังใน
สดหน้า
ฝังอยู่
จับไหม้เป็นจุน ฯ

๐ จักทำโทษแก่ผู้
ใจจุงเมตตามัน
ให้คิดจิตสำคัญ
ความคิดน้อยจึงได้
ผิดจกรรจ
มากไว้
เขาโหด
อยู่เงื่อมมือตน ฯ

๑ ตัดต้นก่นรากแล้ว   ปลูกแปลง
หนามหันห่อนไว้แขนง   หน่อเนื้อ
เพลิงพิษชนิดหนึ่งแรง   เรื่องโรจน์
ดับแต่ดุ่นไว้เชื้อ   ฝังชำเพลิงโพลง ฯ

๑ ขว้างพิษบ่คว่างพัน   พันแขน ตนนา
ไปสบพบรังแตน   แห่เย้า
ร่ายมนตร์ปลูกเสื่อแสน   องอาจ
ไม้ชันรันสิ่งหน้า   แน่ต้องตนเอง ฯ

๑ ลูกเมียเหมือนผ้าโอ   อัตร่า
ขาดฉีกชั่วคราว   ใหม่ได้
พี่น้องแยกเช่นขา   แขนติด ตนแฮ
ขาดประจำคักให้   ต่อเข้าฤกษ์คืน ฯ

◦ มีบุตรปได้ตั้ง
คุณแห่งไม้เท้าถือ
ทางเมื่อเพื่อพบคือ
ไม้ประเสริฐเลิศแล้

ตีนมือ
เลิศแท้
สิงห์สัตว์ ก็ดี
อาจคุ้มกันภัย ฯ

◦ ธรรมดาผลม่วงไม้
เมื่ออ่อนรสเผือดพาน
ครันสุกรสสวายหวาน
หมากม่วงนั้นฤเปรี้ยว

ตระการ
ยากเคี้ยว
เอมไอช
เปรียบด้วยหมากขาม ฯ

◦ บุรุษสุดไว้รัก
ไว้เพื่อนไปไกลคาม
มือเปล่าสู่สงคราม
รู้ไปทันแก่ก้าน

เมียงาม ชอบฤ
เขตบ้าน
ยงยุทธ ไฉนนา
กล่าวถ้อยกลางสนาม ฯ

๐ โยธา^๓ทิงศาสตร^๓ร^๓ผู้
ปราชญ^๓มละม^๓ก^๓ร^๓ความ
เดินหน^๓เพ็อนบ^๓ตาม
พาณ^๓ชเส็ยพว^๓ก^๓พ^๓อง

สงคร^๓าม ชอ^๓บ^๓ถ^๓า
ออย่า^๓พ^๓ร^๓อง
ออย่า^๓ไ^๓ต^๓ ท^๓าง^๓แฮ
ต^๓าง^๓ด^๓าว^๓เด^๓ิน^๓ไ^๓จน ๗

๐ ร^๓ัก^๓เจ^๓้า^๓จ^๓ง^๓ร^๓ัก^๓ใ^๓ห^๓ี
ท^๓่าน^๓เค็ย^๓ด^๓อ^๓ย^๓า^๓ค^๓ว^๓ร^๓ป^๓ระ^๓ท^๓ุ^๓ษ^๓ฐ^๓ี
จ^๓ง^๓มี^๓ภ^๓ัก^๓ดี^๓ด^๓ุ^๓จ^๓
ม^๓ัน^๓บ^๓จ^๓ี้^๓ด^๓จ^๓าก^๓เจ^๓้า

เป็^๓น^๓ย^๓ุ^๓ติ- ธรรม^๓นา
เท^๓้า^๓เ^๓้า
โส^๓น^๓ข^๓ น^๓ั้น^๓นา
จ^๓ิต^๓น^๓ั้น^๓ค^๓ง^๓ต^๓ร^๓ง ๗

๐ อา^๓สา^๓เจ^๓้า^๓ต^๓อ^๓ต^๓้าน
ช^๓ัน^๓ร^๓ับ^๓อา^๓สา^๓น^๓าย
อา^๓สา^๓ค^๓ี้^๓ก^๓แม่^๓ย^๓าย
ส^๓าม^๓ล^๓ิง^๓แ^๓ท^๓ถ^๓ือ^๓หม^๓ัน^๓

ต^๓ัว^๓ต^๓าย
ห^๓ย^๓อ^๓น^๓ั้น^๓
อ^๓ย^๓่า^๓ย^๓อ^๓ ท^๓้อ^๓นา
ช^๓ั่ว^๓ฟ^๓้า^๓ด^๓ิน^๓ช^๓ม ๗

๐ อาสาศึกสู้ไป เสรีงาน
คนจักตายเอาอาณ ปิตไว้
จึงนับว่าเป็นทหาร หายาก
ฉลองพระคุณเจ้าให้ ท่านเลี้ยงบำรุง ฯ

๐ เจ้านายใช้ชุบเลี้ยง คนขาม
สินทรัพย์เมียมิงงาม ง่ายได้
บ่าวไพร่พรั่งพรูตาม ไหลหลัง มาณา
สมบัติบุญส่งให้ แปลกหน้าตาเดิม ฯ

๐ หมันลอดสอดสืบถ้อย เวิร์
ไปชอบท่าทำดี นิ่งไว้
คาบไต่ชอบเชิงที่ หาญหัก
ต่อยดั่งต่อยหม้อให้ แตกด้วยศิลา ฯ

๐ ยศศักดิ์จักเกิดด้วย บุญทำ
ภัยเกิดเพื่อผลกรรม ก่อนให้
ตีเตียนแลจงบ้ำ กรรมก่อน เองนา
ใครจักเว้นแหวะได้ ท้าวทองโลกา ฯ

๐ กฤตยามนตร์เคราะห์ให้ เห็นผล
ทำสิ่งใดลุดล สิ่งนั้น
ครั้นบุญแห่งบุคคลจักถ้อย แล้วนา
มนตร์กฤตยานั้นชั้น เลื่อมสิ้นทุกวัน ฯ

๐ เชื้อไพร่บุญปลุกขึ้น เป็นนาย
พาลบุตรรู้มลักหลาย เลิศผู้
โหดไร้พร้าขวนขวย ทร์พยมั่ง มีแฮ
สามเหล่านี้พึงรู้ อย่าได้ดูเบา ฯ

๑ ก้านบัวบอกลึกตื้น
มารยาทส่อสันดาน
โศดฉลาดเพราะคำขาน
หย่อมหญ้าเหี่ยวร้างเร็ว

ชลธาร
ชาติเชื้อ
ควรทราบ
บอกร้ายแสดลงดิน ฯ

๑ ทรัพย์มากหากถ้อยแท้
ชนไปชอบหูดตา
น้อยทรัพย์อภัยศลา
แต่เพราะถ้อยคำพ้อง

วาจา
ติดต้อง
ทราชมรูป
เพริศสิ้นทั้งมวล ฯ

๑ มีสินทรัพย์น้อยหลัง
คือบ่อน้อยนรกิน
ทรัพย์มากหม่อมมีมั่ง
คือสมุทรรุกาให้

ไหลริน
อาบได้
ก็ดี
ท่วยอ้าองอาศัย ฯ

◦ แม่โถมเฉิดเฉกาให้
อีกอิสริยยศถา
บุรุษถ่อยทฤษฐวา-
นับว่าผู้้นม้วย
เทพา
กอบรด้วย
จาพากย์
หมดสิ้นสิ่งงาม ฯ

◦ แม่ตันตัวเล็กเพียง
ไกลนับโยชนัดอนดง
คังคับทรัพย์สินพงศ์
สุดขอบฟ้าเขียวขัน
ผุยผง
อยู่นั้น
พันธุ์ถ่อย ก็ดี
ทั่วแท้เล็งเห็น ฯ

◦ แม่ตันโตเติบเพียง
สูงเจ็ดลำตาลเกิน
ไว้ทรัพย์ดับผะอญ
ดั่งปลวกเตี้ยตำซ่า
เขาเขิน
กิ่งฟ้า
แลเล็ก ลงแฮ
ชวดผู้เล็งเห็น ฯ

๐ ตนน้อยแลไฟให้
เกินศักดิ์
ว่าตระกูลใหญ่นัก
แทบไ้
คือแมลงเม่ามันมักบินวู-
วามนา
โถมถาบฉาบเพลิงไหม้
มอดม้วยตัวเอง ฯ

๐ · ดักขลาแล้วไปขึ้น
คอยขลา
เบ็ดบ่เกี่ยวเหยื่อรา
ล่อไว้
ไปสอดสบเสื่อมา
หมายก่ง ได้ฤ
ปลาต่อผุดโพล่งไกล
เกี่ยวทิ้งฤทัน ฯ

๐ อย่าเอื้อมเด็ดดอกฟ้า
มาถนอม
สูงสุดมีอ้มักตรอม
อกไข่
เด็ดแต่ดอกพยอม
ยามยาก ชมนา
สูงก็สอยด้วยไม้
อาจเอื้อมเอาถึง ฯ

◦ เจียมใจจะเท่าด้วย   เจียมตัว
รู้เท่าท่านทำกลัว   ซ่อนไว้
อย่ามีนมีดเมามัว   โมหะ
สูงนักมักเหมือนไม้หักด้วย   ลมแรง ฯ

◦ ถึงจนทนสู้กัด   กินเกลือ
อย่าเที่ยวแลเนื้อเถื่อ   พวกฟ้อง
อดอยากเยี่ยงอย่างเสือ   สงวนศักดิ์
ไซ้ก็เสาะใส่ห้อง   จับเนื้อกินเอง ฯ

◦ ไกรสรสลับห้องแทบ   เสียชี วิตแฮ
บ่รักษ์ผลไม้มี   ปากว่าง
ไกรสรชู้บอินทรีย์   สมเพศ ก็ดี
บ่รักษ์รสเนื้อช้าง   ดั่งนี้ธรรมดา ฯ

๑ ไบบัวฝนตกน้ำ
ลูกข้างวางบนหลัง
เสาทักปีกอยู่ยั้ง
คนบ่แม่นถ้อยอ้า

ขาดข้ง
มิ่งม้า
กองแกลบ นาพ่อ
พูดแล้วโอนเอน ฯ

๑ กล่าวภักย์ในน้ำแก
แสดงพิลึกดงดอน
เอาพร้าวใส่เรือคอน
ยกศัพท์แปลอรรถอ้าง

มังกร
อวดข้าง
ชายพวก สนวนแฮ
อวดผู้เพียรเรียน ฯ

๑ เอน้ำชูจระเข้
เอาป่าไปชมเสือ
เอาหมากเล่นลงเรือ
เอากายโคลงกระทำ

ขันเหลือ
ชูคู้
ไปจ่าย สนวนแฮ
เที่ยวอ้างอวดกระวี ฯ

๐ กล่าวจริงป้พริ้งเพราะ โสดสด้บ
เอาเท้จปนคนน้บ เนตรหน้า
ไม้เหลียมเยียงอย่างกลับ ด้วยาก
กลมกล่อมสิบอ้อมอ้า อากกั้งพลันทัน ฯ

๐ ท่ามกลางกล่าวถ้อยแต่ พอดควร
เห็นท่านสรवलอย่าสรवल ด้อบแต่้า
ใช้คำแต่้น้านวล นฤโทษ
เห็นท่านเศร้าทำเศร้า โศกหน้าตาตาม ฯ

๐ เล้าเดือมีดอกให้ ฟังฟัง
เล้าว่ากาขาวยัง เชื้อได้
รินเทียมเท่าเขาหวัง ฟังเถิด นะพ่อ
เล้าว่าหญิงจริงไซ้ไร้อ ย่าได้ควรฟัง ฯ

๑ อย่าขุดขอดท่านด้วย
อย่าถากท่านด้วยตา
ฟังคำกล่าวมธุชา
หยิบบ่ศัพท์กลับย้อน
วาจา
ติค้อน
โสดหนึ่ง นะพ้อ
โทษให้กับตน ฯ

๑ อย่าชักน้ำน่านเข้า
อย่าแฉะเศิกศัตรุ
ไฟในอย่าเชิดชู
ไฟนอกอย่านำเข้า
คลองคู
สู่เหย้า
นำออก
หม่นไหม้มัวหมอง ฯ

๑ โลกทรัพย์ครองห่อนได้
คนมักมั่งสาгин
มักเมาเล่าฤยิน-
คนมักมากเล่นชู้
โดยถวิล
บาปสู้
ดีสั่ง ศิลนา
ห่อนรู้กลัวอาย ฯ

๑ เกิดตระกูลมุนมากทั้ง
ทรัพย์ท่านนึกตริกรปอง
ทรัพย์ตนไปครอบครอง
จักฉิบหายวายไร้
เงินทอง
ใครได้
แจกจ่าย เสียแฮ
เร่งไร้เร็วพลัน ฯ

๑ ชันชนขุยฆ่าไม้
คิดพ่างผลกทลี
ลูกฆ่าฆ่าชนนี้
ลาภฆ่าคนโลกม้วย
หนามมี
ฆ่ากลัว
ลาเกิด ตนนา
ดูจไม่มีหนาม ฯ

๑ เบิกทรัพย์วันละบาทซื้อ
นายหนึ่งเลี้ยงพยัคฆา
สองสามสี่นายมา
บังทรัพย์สี่ส่วนถ้วน
มังสา
ไปอ้วน
กำกับ กันแฮ
บาทสิ้นเสื่อตาย

๐ กาน้ำดำดิ่งตัน
กาบกคิดใคร่หา
ลองดำสำมะจฉา
สวะปะคอค้ำง
เอาปลา
เสพบ้าง
ชลชาติ
ครึ่งน้ำจាំตาย ๕

๐ หยกหยกนกได้ไม่
กินบ่เกิดเป็นแรง
ห่อยห่อยค้อยจัดแจง
พรั่าเหน็บเก็บได้ใช้
พอแกง
เร็วได้
ตามติด ไปนา
เชือดขึ้น กินพอ ๕

๐ คนมีมักเหี่ยวแห้ง
กินอยู่สู้ขาดแคลน
คนกาพยากรั้แแกน
เป็นวิบัติขัดข้อง
หวงแหน
พร่องห้อง
โกยกอบ กินแฮ
คิดแล้วหลากเหลือ ๕

◦ ไม้ตรงคดชอบใบใช้
เศษเล็กเล็อยเขียงรอง
โดยต่ำแต่สะเกิดกอง
กายบ่ต้องการใช้

โดยปอง
ตั้งได้
สูงใส่ เพลิงนา
ชั้วแท้ ถมดิน ฯ

◦ รูปชายหญิงทั่วห้อง
เป็นภักซ์แก่เดือนปี
อัฐิมทั่วปถพี
ประเทศเท่าปีกรีน

ชาติรี
สุดสิ้น
รายเรีย
ร่างพันฤมี ฯ

◦ เวฬุ์ลัดหน่อขึ้น
สาหัสตัดแทงปลาย
ล้าใหญ่รุ่มรอนราย
ดั่งแก่หนุ่มเด็กจ้อย

ลำหลาย
หน่อน้อย
ฤว่าง เว้นแฮ
จักพันตายไฉน ฯ

๑ โคควายวายชีพได้
เป็นสิ่งเป็นอันยัง
คนเด็ดดับสูญสัง-
เป็นที่ือเป็นเสียงได้
เขาหนึ่ง
อยู่ไชร้
ขารว่าง
แต่ร้ายกับดี ฯ

๑ ร่างกายมนุษย์นี้ไป
คำกล่าวเป็นแก่นสาร
เลื่องภาชื่อเข็ดนาน
ไ้ร่างตายแล้วแคล้ว
เป็นการ
เลิศแล้ว
ดีชั่ว
คลาดสิ้นเสร็จศุนย์ ฯ

๑ ฝนแล้งรุกขชาติเศร้า
ฝนชุ่มเชยใบสด
ไม้ล้มเพื่อลมกรด
ตายแต่ยังหนุ่มหน้า
โศกสลด
สว่างเศร้า
ตรงพืด
แน่แท้กรรมหลัง ฯ

◦ พฤษภ๑๑ผลต้นค๑เบ๑อง
อ๑อย๑ก๑ด๑ต้น๑ส๑ี๑บ๑ปลาย
การ๑ก๑ิจ๑ค๑ิด๑ส๑บาย
ด๑ง๑ก๑ด๑ปลาย๑ส๑ี๑บ๑ต้น
ปลายว๑าย
ส๑ุด๑พ๑ัน
ภ๑าย๑ภ๑าค๑ หน๑้า๑น๑า
ร๑ส๑อ๑อย๑เอ๑ม๑ใจ ๕

◦ ป๑า๑ป๑ง๑ด๑ง๑ไ๑ช๑ร๑ไ๑ค๑ร๑
บ๑้าน๑ถ๑ิน๑ท๑ิง๑ท๑อด๑หน๑ี
ส๑ัต๑ว๑ไ๑พร๑ไ๑ค๑ร๑เป๑รม๑ป๑รี๑ด๑
เป๑็น๑พิ๑ก๑ล๑ย๑ล๑อ๑้าง
ย๑ิน๑ดี
เว๑ิต๑ร๑้าง
น๑ค๑เว๑ศ
ด๑ัง๑น๑ี้๑ค๑ู๑ง๑น ๕

◦ มี๑ศ๑ิล๑ป๑ศา๑ส๑ตร๑รู้
บ๑ุ๑ญ๑บ๑่๑ท๑า๑ไ๑ว๑เ๑น
ไ๑ด้๑ส๑ม๑ส๑ิง๑พ๑ิง๑ใจ
ส๑ม๑บ๑ัต๑ย๑อ๑ม๑ห๑ล๑ิก๑ล๑ี
ไ๑ด๑ไ๑ด๑ ก๑ี๑ดี
ช๑า๑ติ๑ก๑ี
จ๑ัก๑เส๑พ
เ๑็๑ม๑ผู้๑มี๑บ๑ุ๑ญ ๕

◦ ดวงเดือนดาวบ่หอม เห็นงาม ฤาฟ่อ
หงส์บ่มีหมู่ตาม แวดล้อม
สาครขาดคลื่นทราวม ไสภาคย์
ราชจากขุนหอกหอม แห่แล้วฤางาม ๕

◦ ฤาษีไสภาคย์ด้วย ชูบทรง
สัตว์สี่เท้างามยง ใหญ่อ้วน
บุรุษรอบรู้คง งามเพื่อ รู้แฮ
หญิงจักงามล้นล้น เลิศด้วยสามี่ ๕

◦ สูงสารสี่เท้า่าง เหยียบบัน
บางคาบเขี้ยวไปพลัน พลวกพลั้ง
นักรู้ร่ำเรียนธรรม ถึงมาก ก็ดี
กล่าวดั่งน้ำผึ้งผลั้ง พลาดถ้อยทางความ ๕

๐ เรือนเหย้าตนอยู่นั้น
เรือนชะตาแผ่นทอง
เรือนผมอย่ายุ่งหยอง
สามประการนี้ให้
อย่าหมอง
วาดไว้
หวีหย่ง ไข้วนา
หมั้นผู้สงวนงาม ฯ

๐ ซ่าควายหมายแล่ล้ม
กลัวแต่เสียเครื่องแกง
เฉกเช่นจักจิดแจง
เกรงแต่มีกหมดไม้
ตัวแพง
ห่อนได้
การใหญ่ เหี้ยแฮ
ห่อนได้เรือนงาม ฯ

๐ ไปเรือนท่านไซร้ออย่า
พูดแต่พอควรการ
ริ้วเรียนการงาน
ยากเท่ายากอย่าเศร้า
เนานาน
กลับเหี้ย
เรือนอาด- มานา
เลื่อมสิ้นความเพียร ฯ

◦ ลีขาบที่ยิ่งล้ำ	คัมภีร์
เป็นพิษแก่อลัชชี	โฉดแท้
คุณธรรมสิ่งสรรพดี	ในโลก
เป็นพิษแก่พาลแล้	ห่อนได้สดับจำ ฯ
◦ เชียรโรคเป็นพิษด้วย	อาหาร
หญิงจรูณอันธพาล	หนุ่มเหน้า
เป็นพิษแก่พฤตการ	บุรุษ
ฤากล่อมกลมกันเข้า	ดูจน้ำกับเปรียง ฯ
◦ อาหารเป็นที่ตั้ง	เกิดแรง
ปลุกพืชผักพักแพง	พื้งน้ำ
แว่นกล้องส่องสำแดง	อาโลก
แม่ย่อมนเป็นที่ล้ำ	เลิศเลียงบุตรตน ฯ

◦ อาหารเยี่ยหิบบให้
ดีบ่ดีตาลถวิล
ครั่งแผ่นภพภูมินทร์
แบ่งกิ่งเมืองให้ผู้
กากิน ก่อนนา
ลอบรู้
ยินโคลก สารนา
กล่าวเกลี้ยงบูชา ฯ

◦ ล่อปลาเหยื่อชอบน้ำ-
ล่อท่วยโรคด้วยยา
ล่อคชพวกพังพา
ล่อชาติเชื้อไพร่ได้
ใจปลา
ยื่นให้
เดินปก ไปแฮ
แต่ด้วยของกิน ฯ

◦ มีม้าบขี่ให้
ป็นไปยงมลทิน
ข้าไทบใช้ชิน
เมียไม่หมั่นร่วมห้อง
อาจิณ พยศแฮ
ท่อมกล้อง
มันมัก หน่ายนา
มักร้ายราศี ฯ

◦ มีเรือร้ววิดน้ำ	ฤททาย
มีแจ้งตาบอดพलय	ก้อมก้อ
มีโคกระบือควาย	ปละเปลี่ยว
มีแต่เกวียนขนาดล้อ	ลากใช้ปางโต ๗
◦ สารซั่มมันร้ายชี	ขาดขอ
โคกระบือขาดปอ	ปานร้อย
เรือค้าขาดสมอ	จักทอด ไฉนนา
ข้าทาสขาดนายน้อย-	หนึ่งปล้อนไปมา ๗
◦ แคะไค้ไปแค้นคั้น	ตีนงู
แขวะควักดีที่หนู	ยากได้
ริและแคะกำมปู	หาเลือด
แสวงสัจย์ยามยุทธ์ไซร์	สิ้นี่สุดแสวง ๗

๑ จักเจียนจอมปลวกเตี้ย เต็มภู- เขาแฮ
ดีแต่แล่นเนื้อหนู เพิ่มข้าง
เบียนเบียดเจียดพิษงู เพิ่มพิษ นาคา
อุตริรองน้ำค้าง ใส่ น้ำสาคร ฯ

๑ จนไก่ใช้เปิดเข้าน ชันขาน
นกรีตมีดแทนขวาน ถากไม้
เคี้ยวอ้อต่างอ้อยหวาน เป็นรส ฤาพ้อ
ขาดขัดดอกไม้ใช้ ดอกหญ้ายามจน ฯ

๑ น้ำอ้อยหรือจักป้อง ปากมด
เกลี้ยงอ่อนห่อนโคลด ละไว้
นารีรูปช้อยชด แซะเฉียด ซายนา
ใครจะนั่งดูได้ ห่อนเว้น ตั้วตน ฯ

๐ โคแก่กัณฑ์อู่อ่อน
แม่หญิงยินดีใน
พันหัทธ์กัณฑ์ใจ
บุรุษอายุร้อย

กินใบ อ่อนนา
หนุ่มน้อย
ของอ่อน
รักชู้เมียสาว ฯ

๐ นารีหรืออิมเฒ่า
อรรณพนิจฤาวย
ของทิพย์เทพอ่อนหาย
มนุษย์สมบัติล้ำ

โลมชาย
อิมน้ำ
เอมอิม
เลิศท้าวใดลื้ม ฯ

๐ เรือแพฟุ้งซ่าน
ยาหยูกย้อมรักษา
อาวุธเหตุให้ปรา-
มนตร์เวทพิเศษไซรั

คงคา
โรคไข้
กฏแก่ คีกรแฮ
ร้ายรู้ฤาถลื้ม ฯ

๑ ลำลาดดาษด้วยเหล่า บุชบง- กชแฮ
แดนวนาดอนดง ตีนไม้
หญิงอยู่สงัดคง เป็นเหตุ
สามประการกล่าวไว้ เทียงแท้ธรรมดา ฯ

๑ พรหมณพฤตมิเกลียดน้ำย้อม เสียกิจ
เมืองหวันปัจจามิตร แก่วนเกล้า
ชายใดมักให้สิทธิ์ แก่แม่ เรือนนา
สามประการนี้แคล้ว คลาดผู้สรรเสริญ ฯ

๑ ตีนนอนหน้าขึ้นช้อย บัวบาน
คำกล่าวจำเข็ยหวาน เพราะพร้อง
เมื่อจักสั่งการงาน ดุจไกรธ
สามประการนี้ต้อง ที่ให้ชูปฐู ฯ

๑ หวันหวันว่าวอู่ไใกล้ ลมกวน
ผมกับหวียวน หย่งเกล้า
วัดซีซิดบ้านชวน ซีบาบ
สามประการนี้เข้า ยั่วแพ้ธรรมเนียม ฯ

๑ ชาวขเลฉลาดเล่นใช้ นาวา
ชานิชานาญปลา ว่ายน้ำ
ชาวดอนชีม้าชา เคยควบ กั้นแฮ
เรือดั่งลมพัดล้า ไล่เนื้อทันแทง ฯ

๑ แผ่นดินดิณชาติไว้ ฤามี
มีพฤษมีปักชี จับไม้
น้ำมีหมู่ปลาตี ลากลิก ฤาพ้อ
มีทาสมีเข้าให้ เพื่อด้วยแรงมัน ฯ

๑ ไปถอยทวนสองไซ้
ไปถดถอยเจรจา
ไปคืบอีกคืออา-
ไปกลับคืบชีพแคล้ว

สุรียา
ลั่นแล้ว
ยูล่วง
รอดป้อมปางตาย ฯ

๑ บางคาบภาณูมาศขึ้น
บางคาบเมรุประทง
ไฟยมดับเย็นบง-
ยีนสัตย์สาธุชนแท้

ทางลง ก็ดี
อ่อนแอ
กชงอก ผานา
ห่อนเพี้ยนลักปาง ฯ

๑ ยอข้ายอเมื่อแล้ว
ยอยกครุยอสนิท
ยอญาติประยูรมิตร
คนหยิ่งแบกยศบ้า

การกิจ
ซึ่งหน้า
เมื่อลับ หลังแฮ
อย่ายังยอควร ฯ

◦ กลยอกันยากล้ำ	เหลือใจ
ยอค่อยหย่อยยอใคร	ห่อนรู้
ยอยอมเกิดลาภใน	ตนอาต-มานา
ชอบเนตรชอบหน้าผู้	เพื่อรู้ยอคน ฯ
◦ จักเข้าหาบ้ายศ	ยอตาม
คนโลกค่านั่งงาม	จ่ายแท้
คนมักนักเลงกาม	การเสน่ห์ ยอนา
เข้าสู่หมู่ปราชญ์แปล้	ชอบถ้อยทางธรรม ฯ
◦ คนใดใจหมั่นเล่าห์	เหลือजार
จำจดสิ่งสามาญ	มันไชร้
อุตสำหรับพยาบาล	ปละ ลีมนา
จักเสร็จสมประโยชน์ได้	ที่แท้โดยเพียร ฯ

๐ หัวล้านไปรู้มัก
ผอมผีนไปอยากยก
นมยานไปเปิดอก
คนบาปไปเอื้อเพื่อ
มองกระจก
ถอดเสื่อ
ออกที่ ประชุมนนา
สัดบถ้อยคำกวี ฯ

๐ ใครใดและอยู่เหี่ยว
เว้นสุภาษิตสาร
เจรจาเป็นการ
คือดั่งปากเว้นเกล้า
เคหฐาน
สวัสด์ล้ำ
ศุนย์เปล่า
แก่ล่เหมียงหมากพลู ฯ

๐ เรือนไต่ย่ำคำเช้า
ปราศจากไฟชวลา
เรื่อนนั้นดั่งมรณา
อันตรายจักหุ้ม
สนธยา
มีดกลุ้ม
นฤชีพ
ห่อนได้จำเริญ ฯ

๐ เทศใดดอยไ้รวด
เห็นแต่จอมปลวกอัน
ดุจเมืองไม่มีธรรม
ชมขึ้นแต่แปล้ร้อย
อรัญ
หนึ่งน้อย
นักปราชญ์
ว่ารู้สูงสุดสูง ฯ

๐ เป็นคนคิดแล้วจึง
อย่ามลบหลับตา
เลือกสรรหมั้นปัญญา
สตรียอบให้
เจรจา
แต่ได้
ตรงตริก
ถูกแล้วจึงทำ ฯ

๐ เป็นคนควรคิดกั้
ทรัพย์มากหมั้นระไว
เคลิมคลับหลับลิ้มไหล
รั้วมันกันห้องหอม
กั้นภัย
แวดล้อม
เป็นเหตุ
ห่อแก้วเงินทอง ฯ

๑ น้อยทรัพย์อย่าก่อลื้อ
ให้น้อยยาต่อตาม
ผู้ใหญ่ย่อมเกรงขาม
รู้ประจบโลมเล้า
เลียนความ
ตอบเต้า
คารวะ
เลือกใช้โดยควร ฯ

๑ เข้าเถื่อนอย่าหมิ่นพริ้ว
เข้าศึกอย่านอนใจ
อาวุธอย่าวางไกล
นอนแต่ยามหนึ่งอ้า
มีไป
เฉื่อยช้า
ชุกค้ำ คืบแฮ
อาจป้องภัยพาล ฯ

๑ ดำชลเชือกยุद्धหมัน
คุณพระมันไม่ตาย
ลูกขุนมันกฏหมาย
สินทรัพย์ให้ท่านกู้
อย่าคลาย
ต่อสู้อยู่
เป็นแบบ
ยึดหมันเป็นกรม ฯ

๑ · ดินฝั่งแยกอย่าได้
ลมจัดประหยัดเลียว
ไฟแรงแล่งน้ำเดียวฤรด ·
น้ำแก่งแรงเชี่ยวคว้าง

ยาเยียว
แล่นบ้าง
ดับนา
อย่ารั้งเรือขวาง ฯ

๑ เสน่หาอย่าปล่อยสิ้น
ยั้งยั้งฟังรหัส
คนนิ่งจึ่งเอาอรรถ
คนกากปากเป็นฆ้อง

สุดสัจ
จึ่งพร้อง
อันลับ แสดงนา
อย่าไกลักลัวมัน ฯ

๑ ที่สุขจักเสพไซรั
เมียมิงยุอย่ายิน
อยากเข้าคุดอกกิน
นอนจุ่นนอนแต่น้อย

ควรถวิล
ที่ถ้อย
เอมอิม ใจนา
เนิ่นช้าวันตาย ฯ

๐ อย่างหมิ่นของเล็กนั้น
เล็กพริกพระกุมาร
งูเล็กเท่าสายพาน
ไฟเล็กเท่าหิ้งห้อย
สี่สถาน
จิตจ้อย
พิษยิ่ง
อย่าได้ดูแคลน ฯ

๐ จักจับจับให้มัน
อย่าเก็บความเท็จปน
จักค้นอย่าคั่นคน
ควรที่จ้างจึ่งจ้าง
กับตน
แอบอ้าง
ดูหมิ่น
อย่าไ้เมรุ ฯ

๐ ควรเร็วเร็วรอดได้
การสิ่งใดได้ที่
ควรคิดจิตอย่ามี
ได้สิบไม่เท่าคำ
จึงดี
อย่าช้า
ประมาท
ขาดสิ้นทุนเดิม ฯ

๑ การกัจผิตนิงไว้
เม็ยชั่วอย่าเอาชู้
คำผิตวิปริตหู
คบมิตรผิตน้นต้อง
เป็นครู
เชิดพรัอง
หายช่อน เสียนา
จตไว้ในทรวง ฯ

๑ ปลุกไม้หม่นรดน้ำ
ดักลอบอย่าเหมิดเมน
เกี่ยวชู้ชอบเพียรเดิน
เรียนสิ่งใดใครรู้
จำเริญ
หม่นกู่
สารสื่อ
เร่งให้มีเพียร ฯ

๑ ปลุกผักปักยอดอ้อย
เลี้ยงลูกบ่าวสาวพล
แล้วนออย่านิ่งทน
เลี้ยงลูกเปิดไก่อไซรั
เอาผล
เพื่อใช้
ทำไร่ · ด้วยแฮ
อย่าได้เสียรัง ฯ

๐ ถึงรู้ย่อเอาวดให้   คนหวั
ฟ้าคะนองต้องคร้ามกลัว   เกลือกใกล้
ผอนพักรักษาตัว   ยามภาค- ภูมิแฮ
อย่าเชื่อมเขาควายให้   เสี่ยวสู้ชนกัน ฯ

๐ ซ้อนปลาหาค้มแต่   เพียงพอ อิมนา
อวดฤทธิ์คิดเยียบอ   ไหญ่ล้ำ
เชือดไก่อกับเบ็ดคอ   หนิดหนึ่ง
เอามีดฆ่าโคห้ำ   หั้นนั้นหนักแรง ฯ

๐ หลังคาขาดแล้วลู่ย   ตามกัน
ไปหมั้นแซมนับวัน   รั้วร้าง
โคควายค่าคนมัน   หนีหลบ ไปนา
บ่ติดตามบนจ้าง   ได้แล้วหมดตัว ฯ

๑ ไก่ขันยามบอกได้   โดยกาล
น้ำชอบใช้สารธารณ์   หัวล้าง
ชวานรู้แต่ถากกระดาน   หัวหนัก อยู่นา
เพรียงไพรได้แต่จ้าง   จ่ายใช้การพล ฯ

๑ รู้คิดค้าที่ม้วย   หมดทูน
รู้รอบเรือนฤาจน   ชื่อค้ำ
หลับตาหน่ายกระสุน   อวดแมน
หมากรูรู้แปดด้าน   ไปแจ้งตาจน ฯ

๑ หมูเขาเขามัดไว้   จักหาม
งานไชงานคานตาม   สอดเหล่า
ชู้เขาจักกอดกาม-   สั่งวาส กันนา
สังเวชวางวังเข้า   กีดหน้านอนกลาง ฯ

๐ หนึเสื่อขึ้นไม้รอด
พบต่อแต่นดุเหลือ
หนิแรดร้ายลงเรือ
ปะจระเข้ในท้อง

ปากเสื่อ
ต่อยต้อง
รอดจาก แรดนา
น่านน้ำหนุนเรือ ฯ

๐ ทางไกลไปค้าคู่
อดอยากลำบากกาย
อยู่กินถิ่นฐานสบาย
การกิจคิดแล้วได้

ตนตาย
เกิดไข้
บ่ยาก ใจนา
ง่ายแท้ทุกอัน ฯ

๐ ค้าไต่ไปเท่าค้า
ค้าสัดจของต้องทุน
ค้าความคบถูกขุน
ค้าบ่ค้าไต่ได้

คือบุญ
มากไว้
ชวนชอบ
ยากแท้ธรรมดา ฯ

◦ พิมเสนมึรสเร้า
ไปเกลือกกิ้วเกลือกกล
เป็นไทยไปทำงาน
คบทาสท่านจักเกื้อ

เสาวคนธ์
ไซ้เชื้อ
งามชาติ ตนนา
กับหน้าตัวไฉน ฯ

◦ สัตว์อื่นตื่นตื่นแต่
กระต่ายตื่นตูมไป
ช้างม้าตื่นไฟ
คนตื่นข่าวศึกสู้

ควรวไกล
สุดหล้า
พืดฟาด หยุตแฮ
สุดห้ามมันหาย ฯ

◦ หาญห้าวดาวบ่ได้
แหลนและทวนไปทัน
พลคชจรดฝัน
ป็นไปทันนั่งง้าง

จวนพิน
ต่อต่าง
งาประ งาแฮ
นกจ้องใจเกรง ฯ

◦ รังแกกำป็นต๋อย	ตีดิน
ไข่กระทบหินหิน	ห่อนลั่น
แมลงเม่าโฉบเพลิงบิน	บังอาจ
คนเคอะคิดตื้นตื้น	ดูบเหล่านคมดาว ฯ
◦ หนูร้ายแรงโทษแท้	เรื่อนผลาญ
ลึงถ่อยจันทาลราน	ป่าไม้
กาใจดชาติอันธพาล	เบียนหมู่ นกนา
พราหมณ์โหดโทษทิ้งให้	เบียดเบื่องนรชน ฯ
◦ อารักษ์มีทัวไม้	รุกขมูล
ที่ศักดิ์สิทธิ์บริบูรณ์	เครื่องเส้น
ที่ไปศักดิ์สิทธิ์ศูนย์	ส่งดลาม
ดูจดังเสวกเว้น	ว่าถ้อยความเมือง ฯ

๑ นายหนึ่งแรงโกรธร้าย   เรียกขาน
นายหนึ่งบ่เจือจาน   ทร์พัยบ้าง
นายหนึ่งเมื่อเอางาน   บย่อง ยกนา
นายหนึ่งข่มคุณมล้าง   สีนี่เสฟไฉน ๕

๑ ผิวฆ่านางนาฏถ้วน   ถึงพัน
ฆ่าพฤตพิราหมณ์พรตกรรม   เกือบร้อย
ฆ่าโคอุสุภัสสรพ์   แสนโกฏ ก็ดี
บาบบ่เปรียบปรับถ้อย   ท่านให้ล้าเอียง ๕

๑ ทำผิดลี้กลับได้   พันวา ก็ดี
ทำชอบเสมอภูเขา   เขตชั้น
อย่าคิดจิตสัญญา   หลีกลับ อยู่นา
ผิดชอบที่ทำนั้น   หากให้คนเห็น ๕

◦ พวกห้องผิดเท่าช้าง   งามา
พวกอื่นโทษเท่าหา   หากรู้
โทษตนเท่าภูเขา   คิดปิด ไว้แฮ
โทษท่านเท่าก้อยสู้   ส่งให้เห็นสูง ฯ

◦ โทษตนนำเงื่อนไว้   ห่อนแกลง
โทษท่านเก็บมาแจง   ดุจเบีย
ตัวแต่่าสี่ตีนแฝง   หัวหนึ่ง ซ่อนนา
หยิบกล่าวแต่โทษเหี้ย   มุขเท่ารุงรัง ฯ

◦ น้ำใช้ใส่ตุ่มตั้ง   เต็มดี
น้ำอบอำอินทรีย์   อย่างร้อง
น้ำป้อนใส่เต้ามี   อย่างขาด
น้ำจิตอย่าให้ซ้อง   ชัดน้ำใจใคร ฯ

๐ น้ำเงินน้ำนากแม่	มัวแสง
น้ำซ่มตัมน้ำแปลง	ผ่องได้
น้ำจิตวิปริตแหง	มัวหม่น
น้ำอื่นเอาลูปไล่	ห่อนล้างใจเคื่อง ฯ
๐ ปางใช้ปางขาดเข้า	แพงเกียน ละซังแฮ
วิบัติบรจองเบียน	จักม้วย
ปางต้องปรับไหมเตียน	ตนมอด ก็ดี
ปางมิตรได้ทุกซัด้วย	มิตรนั้นไหนเสมอ ฯ
๐ หมาเอยสุเหนือยแท้	ทุกวัน
ไปไล่เนื้อไล่ทัน	ท่านได้
เจ้ามันแม่น्हือมัน	กินแต่ เข้านา
แมวบ่ทำไดให้	หมาเข้ากับปลา ฯ

◦ ปู่เปี้ยวหัวเปล่าไชร้
งูบมีตีนตรัง
นมไก่บมีหวัง
ชายตกเข็ญใจไว้
ตีนยัง
ไตไม้
เลี้ยงลูก เป็นแฮ
อย่าได้ดูแคลน ฯ

◦ อา สาสุดสิ้นเรียว
ภัพ และผลพังหาย
เหมือนเพลิงตกสินธุ์สาย
ปุ่น ต่อขาดขอดเต้า
แรงกาย
โหดเศร้า
ศุนย์ดับ ไปนา
จึงรู้คุณปุ่น ฯ

◦ เนื้อ ไนไตดับต้ม
ไม่ ประสบสักคำ
ได้ ยากลากโครงทำ
กิน แต่เขาเราชิน-
แกงย่า
ที่ล้น
เสียเปล่า
หนึ่งได้ไปมี ฯ

๐ หนึ่ง เนื้อเถื่อท่านไว้
ไม่ แบ่งปันชั้นชาย
ได้ ทุกข์แทบตัวตาย
นั่ง แต่ลำแพนไม้
รองกาย
เชือดไว้
เสียดเปล่า
ตอกสู้สถานเอง ฯ

๐ มือ ซ้ายขวาขาดนิ้ว
ด้วน เต็มดูใดดี
ได้ ทองเท่าต่อมตี
แหวน จะสอดสวมก็อวย
ฤามี
หนึ่งน้อย
แหวนประดับ
กุศลสิ้นใส่ใจน ฯ

๐ ตา มัวมืดคู่เข้า
บอด บ่ทราบสุริยา
ได้ สมสิ่งเสริมตา
แวน แต่หยาบจ้องจ้อง
คูหา
ย่ำซ้อง
จักใส่
จับแล้วเวียนวาง ฯ

๐ หัว หนูชูหัวซ้ำ
ล้าน เลื่อมแลเงาใส
ได้ สองกระจกใจ
หวิ แต่จับจ้องแล้ว
ไฉไล
เกือบแก้ว
เจียนขาด
ดูบโ้้อายเอง ๗

๐ รูป ชั่วแต่ชอบแล้ว
รส รักฝักกว่าหวาน
กลืน อบจบดินดาล
เสียง ก็จับใจหล้ม
ไต่ปาน
หล่อนตัม
บ่ดูจ เจ้านา
โลกแล้วฤามี ๗

๐ น้ำ ฝนหม่นเมฆตั้ง
ไหล หลังถั่งชรทิ้ง
ไฟ ติดนิดหนึ่งพืง
ดับ ระทมถ่านถ้ำ
ตกตะบึง
ท่วมเหี่ยว
จักก่อ
หิงห้อยไปมี ๗

๐ รู้หลบ พบเค็กเสี้ยน   กลัวไกล
เป็นปีก ป้องกันภัย   ผอนซ้ำ
รู้หลีก เล็ดลอดไป   สุดเนตร
เป็นหาง ไกลกล่าวกล้า   ต่อด้วยดีสกร

๐ ช้างสาร หกศอกไซ้   เสี่ยงา
งูเห่า กลายเป็นปลา   อย่าต้อง
เข้าเก่า เกิดแต่ตา   ตนปุ่ ก็ดี
เมียรักนอนร่วมห้อง   อย่าไว้วางใจ ๕

๐ เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว   แหนงหนี
หาง่าย หลายหมื่นมี   มากได้
เพื่อนตาย ถ้ายแทนชี-   วาอาตม์
หากยากฝากผีไข้   ยากแท้จักหา ๕

๐ ไปเห็นน้ำ หนาว
ตัดกระบอก แบ่งปัน
ไปเห็นรอก อวดขัน
ขึ้นน้ำไม้ ไร่ให้

ชวนกัน
สวนไร่
มือแม่
หย่อนเท้าเสียสาย ฯ

๐ ชายแจกเท้าหน้าคช
หญิงเล่นแข่งหลังยาม
การกิจคิดงามตาม
เมียมิ่งเหมือนด้ายร้อย

เคียงความ เทียบแฮ
คลาดเคลื่อน
สุดแต่ ฝัน
สอดเกล้าตามเข็ม ฯ

๐ เมียใดใจดุร้าย
กินเติบโตแข่งตา
มักเที่ยวสู่ศฤหา
แม้ว่ามีบุตรร้อย

วิชา
เฉิดช้อย
แห่งท่าน นะพ่อ
หนึ่งไร่ล้มละลาย ฯ

๐ ปุยนุ่นเบาซังเพียง
คนที่เบาความเบา
หนักหินมันคงเขา
ไปเท่าหนักแน่นกลั่น

ทำเนา นะพ้อ
กว่านั้น
ควรรีบ หน้าหนา
อดถ้อยทรชน ฯ

๐ ลามกประเทศทั้ง
อีกตระกูลเผ่าซิด
ภรรยาทาสทุจริต
ควรบุทคลพึงฝ้าย

ทุมิตร
ชั่วร้าย
จำพวกนี้พ้อ
ผอนลีหลิภณี ฯ

๐ นกรอดหลุดบ่วงแล้ว
ซีหลิกลายอาราม
สตรีเตร่จิตตาม
อย่าประมาทใช่เหล่าน

ราวสาม คาบนา
เว่เร้น
ชายสี่ สามแฮ
มากด้วยมายา ฯ

◦ ทวยใดมิตรล่อล้าง
ขึ้นจักก่อไมตรี
ผู้นั้นนับว่ามี
เหมือนแม่อัสดรท่อง
หลายที แล้วพอ
เสพล้อง
ชนม์ชีพ ไฉนนา
แก่ใกล้ความตาย ฯ

◦ อ่อนหวานมานมิตรล้น
หยาบบ่มีเกลอกราย
จุดดวงศศิฉาย
สุริยส่องดาราไร
เหลือหลาย
เกลื่อนใกล้
ดาวดาษ ประดับนา
เมื่อร้อนแรงแสง ฯ

◦ นักบวชบ่มักน้อยพินาศ
กษัตริย์สันโดษขาด
งามเมืองแม่อายอาตม์
หญิงเฝ้าเว้นอายไซรั
ศิลา
ที่แท้
อับทรัพย์ สิ้นแฮ
สุดร้ายฤงาม ฯ

◦ ทรมานมิตรด้วยไป
ผจญหมู่โจรจำจับ
ตัดเมียไปมอบทรัพย์
รื้อนราคะจริตให้

พุดกับ เขานา
เขียนไชร้
สมบัติ ให้แฮ
โกชนน้อยฟังกุญช์ ๗

◦ เรือนไร่บุตรสืบชั้น
บ่อบมีฝนขอด
พฤษชาติปราศจากยอด
ปากไปมีสัจจ้ำ

ทรัพย์มอด หมดแฮ
คนน้ำ
ยื่นอยู่ไฉนนา
เลื่อมสิ้นแก่นสาร ๗

◦ เทศใดภัยพ้องพาท
สัพบุรุษสี่หราชผัน
กาใจตพฤษนฉกรรจ์
มันมักสู่เศร้าย

พาลสรรพ สัตว์นา
อื่นย้าย
กาจจิต นี้พ่อ
อยู่ใต้โดยวิสัย ๗

◦ เห็นภัยใหญ่แต่ช้า
ปราชญ์ยอมผันผ่อนฟัง
ภัยใดด่วนโดนตรึง
ใจปราชญ์ปราศแสงขี้

จักถึง ตนแฮ
หลบลิ
ตราติด ตัวนา
เช่นหล้าแลไศล ฯ

◦ เมืองใดไร้ราชทั้ง
อีกตระกูลมีทรัพย์
หนึ่งไร้นทีกับ
ภัยมากเมืองนั้นไซ้

ปราชญ์สดับ กิติ
สิ่งให้
ขุนแพทย์
ท่านห้ามอย่าเนา ฯ

◦ แม่เหมือนข้าศึกทั้ง
เหตุบ่สอนบุตรสอน
ครั้นใหญ่ไปงามอร
เยี้ยเยียงยางเจ้าจ้อย

บิตร · ด้วยแฮ
เมื่อน้อย
ออกที่ ประชุมนา
จับมั่วหมู่หงส์ ฯ

◦ หมากพลูป่นไปป้าย
แกงบ่เจือเกลือจาง
ไว้ทรัพย์สิ่งสำอาง
ใส่ปราศรัยปริศนาล้ำ

บราว รสนา
จืดกล้ำ
จักโอ่ งามฤ
ลือกแก้ฤงาม ฯ

◦ ชุมนุมฤดูสี่ไชร้
เมี่ยงงามเป็นประธาน
บุตรชายเซษสุกุมาร
ล้ำโลกสี่ทิศอ้า

สร้ทกาล ใหญ่นา
ท้าวหน้า
นับใหญ่ ยิ่งแฮ
เอกเบื่องอุดร ฯ

◦ บุตรีใดครุ่นครุ่นสร้าง
ชื่อว่ามารดาทำ
ล้ำศิษย์บ่เกรงยำ
โดยโลกย์ไวยหาร้อง

กองกรรม
เที่ยงพร้อม
เยียบาบ
เรียกแท้ครูทำ ฯ

◦ มักเมาหมดสติถ้อย
แรงโลกละอายหา
มักเนื้อหน้ายกรุณา
บรรพชิตหญิงอยู่ใกล้
เจรจา
ห่อนได้
เป็นเที่ยง
แก่ลึ้นศีลแสง ฯ

◦ คนยากอยากภักซ์เคี้ยว
คนโรคบาราศแรง
คนโหดอดสำแดง
สามเหล่าเขานี้กำ
ของแพง
ร้านปล้ำ
ธรรมเทศ- นานา
กึ่งบ้างลกัน ฯ

◦ รักบุตรสีไปให้
ปราศจากวิทยาเรียน
พ่อเหมือนศัตรูเบียน
แม่ตั้งไพร่ล้าง
พากเพียร
เริ่มร้าง
บุตรอีกเล่านา
ลูกให้เสียสกนธ์ ฯ

๐ เมียดีดูจทาสรู้
อายแก่สามี่เหมื่อน
เป็นที่ปรีกษาเตื่อน
ยามเมื่อฝั้วเคื่องข้อง

การเรื่อน รอบแฮ
ตั้งน้อง
ตัดดูจ มาดาเยนา
อดกลั่นกลั้วเกรง ๗

๐ โสไนขสุนขพ้อง
มันย่อมแสะยะยิงพัน
เฉกเช่นหมู่พาลผัน
ร้ายต่อร้ายร่าแต่

พบกัน
ปากแท้
พะพอกพาลนา
ต่างกล้าอวดแข็ง ๗

๐ คับอกออมออยู่ได้
คับแคบเคียงคนขัง
คับจิตเจ็บประนัง
แค้นคับเข็ญใจล้ำ

โดยหวัง
อยู่ซ้ำ
เนายากยิงแฮ
เร่งร้อนฤาเสบาย ๗

◦ อย่าปองสิ่งแก้วไป
เขាប់ตริกอย่าตรอง
เร่งคิดคิดแต่ของ
การที่ศูนย์เปล่าอ้า

ควรปอง
ตริบ้า
ควรคิด นะพ้อ
อย่าได้ควรปอง ฯ

◦ ผจญคนมีศักดีด้วย
ผจญท่วยทรพลทาน
เสมออาตมจักทรมาน
ผจญหมู่ข้าศึกไซร์

หมอบกราบ
แจกให้
ชอบอด ออมแฮ
ล่อเลี้ยวลวงประหาร ฯ

◦ โลกู้เรียนมากสิ้น
ยามจักปองไปอาจ
ผู้นั้นับว่าปราชญ์
กล่าวปณานแจกใบ้

ศิลปศาสตร์
กล่าวได้
ภาซื่อ ไฉนนา
บอกข้อความฝัน ฯ

◦ คนพาลพวกหนึ่งน้ำ
ใจหาญ
รู้ว่าตนเป็นพาล
กระด้าง
พวกนี้วัจนาคารย
จัดไซ้ พาลพ้อ
นับว่าปราชญ์ได้บ้าง
เพื่อรู้สีกตน ฯ

◦ ใครรักยอมว่าเพียง
พงศ์พันธุ์
ใครชอบชิตชอบชมฉัน
เพื่อนไว้
ใครเลี้ยงรักษาครรรภ์
คือแม่ ตนนา
ใครดับดำฤชณี่ได้
ชื่อชู้เมียสม ฯ

◦ คบปราชญ์เปรียบเสพอ้อย เอมใจ
กินแต่ปล้องปลายไป
ตราบตัน
คบคนโหดเห็นไหล
เหลวจืด จางแฮ
แขนงหนึ่งอ้อยกัตรัน
แต่ต้นตลอดปลาย ฯ

๐ เมตตาเตือนจิตให้
แรงเคียดคนหน้ายั้ง
ทานเป็นยอดยายัง
ตระหนักลกกำพริ้ว

คนหวัง ฟุ้งนา
ท้าวหน้า
เกียรติยศ ยิ่งแฮ
พรากผู้สุมาคม ฯ

๐ มักคร้านถาวรอบรู้
ความรู้ถ่อยสินหา
ไว้ทรัพย์อัปผู้มา
ญาติมิตรไปมีไซ้

วิทยา
ไปได้
เป็นเพื่อน
สุขร้างแรมโรย ฯ

๐ มณฑกทำเทียบท้าว
แผนว่ากุพยัคฆะ
นกกระจอกมีมานะ
เชิญใจมีข้าเกื้อ

สี่หะ
คาบเนื้อ
ว่ายิ่ง ครุฑนา
หยิ่งหยิ่งแสนทวิ ฯ